

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De horis canonicis

Trotti, Alberto

[Ulm], um 1476

Materiam horarum quas canonicas appellamus sub brevi stilo divina
opitulante gratia tractandam assumpsi. ego albertus de ferrariis de
placentia

[urn:nbn:de:bsz:31-315798](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-315798)

Ateriam horarum quas canonicas appellamus
 sub breui stilo diuina opitulante gr̃a tractan-
 dam assumpsi. ego albertus de serarijs de pla-
 centia iuris vtriusq; doctor. quibus indignus
 dictaq; doctor in hac materia scribentium in vnum redigere
 curavi. et que collecta erant in hoc opusculo in huius et ma-
 teriam ampliaui. eam sub claris vocabulis cum allega-
 tionibus iuris ponendo ad hoc. ut vnusquisq; quomodo n̄ qua-
 liter in horis dicendis se habere debeat instrui possit nec exi-
 stimet quisq; quod docendi officium propter hoc assumpsit. velim
 sed potius discipulum a quocumq; instruendo me constituo.
 protestans quod cum hec materia diuina sit. non intendo in
 ea aliud velle vel sentire nisi id quod sancta mat̄ eadē sen-
 tit. Igitur in xpi nomine ad ipsam materiam propius adscendo
 eam pro faciliore expeditione et intellectu expediam pro que-
 stiones capiendo text. c. i. sub rubrica. de cele. mis. et ali. di-
 off. situati in dec. et que text. reperi a nonnullis omentariū
 sed ego latius ipsam omentabo ut dixi talem. ut. j. patebit sequē-
 tur. Et cetera.

(H) **T** primo dum congregato concilio in ciuitate
 Agathensi questum fuisset ab illis patribus
 in ipso concilio existentibus. Vtrum prespiter
 omnes horas simul dicere possit de mane si propter opus tu-
 rate vel alio modo fuerit impeditus huic questor conciliū
 respondit. et de responso suo legem fecit in forma que se-
 quitur ad litteram. **P**respiter mane maritali officio ex-
 plecto pensū seruitutis sue videlicet primam sextam nonam
 vesperamque persoluatur ita tamen ut competentibus horis
 iuxta possibilitatem aut a se aut a scholaribus publice opleant
 deinde pactis horis et infirmis visitatis si voluerit exeat

ad opus rurale ieiunus ut itaq; necessitatibus pegrinorū
et hospitiū siue diuersorū omeantium infirmorum atq;
defunctorū succurrere possit vsq; ad statutam horarū p̄ t̄pis
qualitate p̄pheta dicente. **S**epties in die laudem dixi tibi
qui septenarius nū̄s a nobis implet̄. Si matutine p̄ me
tercie. sexte. none. vespere. completorū t̄pe n̄re seruitutis
offitia p̄soluamus. Nam de nocturnis vigilis idem ipse
p̄pheta ait. media nocte surgebam ad ostend̄ tibi. Ergo
his t̄poribus laudes creatori nostro sap̄ iudicia iustitie
sue referamus. **I**ste est tenor cōstitutionis et capituli n̄ri
ad h̄ram. **N**unc venio ad questionēs quibus credo presens
opusculum clarius reddi cōt̄

p̄ Sm̄ hoc.

Quero primo. quid sint hore canonice. **R**espond̄. s̄m̄ 1
gen. q̄ sunt certa pensio diuino cultui ab his qui in for-
tem d̄ni electi sunt deputata de q̄ sustentacōez recipiūt de
p̄fionis x̄pi. et hec diffinitio colligit̄ in. c. Cum s̄m̄ apl̄m de
p̄ben. et dig. et in. c. clericos. xxj. di. **V**el aliter hore cano-
nice sūt sacrificiū siue hostia laudis quā q̄ deo de fructu
labiorū suorū offert pure p̄iter et deuote. **H**anc diffinitōez
ponit gail. in cle. v. de cele. missa. **V**el aliū et terciū hore
canonice sūt certa offitia diuina certis t̄pibus ab ec̄cia insta-
tuta ad q̄ deo deuotus p̄ter b̄nficiū ordinē vel offitiū
obligat̄ et hoc s̄m̄ cald̄. **E**go aliam diffinitōez pono viz
Quod hore canonice sūt q̄dam satisfactio obligacōis cōtra d̄e
p̄ter b̄nficiū ordinem vel offitiū susceptū. ex quibz vel
altero eorū quis deuote obligat̄ ad ip̄as horas dicendas.
Et hec diffinitio com̄ p̄bat̄ per glo. in cle. si d̄m̄. in x. se
ip̄m. de reli. et ve sanc. et per no. in. c. nisi cum p̄dem. de
renūc. p̄ zabarellum q̄ etiam hoc. c. cōmentauit et po. ca
que le. **E**t no. in. c. significatum. de p̄ben. et in. c. si. de
rescrip. li. vj. **N**am notatur in. d. c. nisi cū p̄dem. q̄ inter
recipientem et cōferentē b̄nficiū oriē cōtractus. ita q̄ ex
hoc cōtractu debet et p̄ compelli ne dū ad has horas dicē-
das. s̄ quecunq; onera b̄nficio incumbētia subire et si ea

Adimplere nolit ab eo amoueri poterit. ar. c. relatum de
ele. non ref. et e. q. nonnulli. et c. in e. et c. ult. e. ti. Ideo
 dixi q. sunt q. daz satisfactio. et q. sic ad extincioz debiti s.
 et inter creditore et debitore requirit ipa solucio ut insti.
qui mo. tol. obli. in principio ubi dicit tex. q. solucio eius
q. debet tollit obligatio p. quo etia faciunt. no. in. c. is
qui de solu. Ita etia eode mo p. solucioz et lectione horaz
 p. solui. pensum. et debitum sicututis nre. et obligationem.
 qua ratione beneficii ordinis. vel officij ipi creatori nro
 obligam. et ex qua iux psalmi. Septies in die ipm creato
rem laudare iubem. ut in hoc. c. i. cauetur et. Quilibet
 istaz diffinitionu bona est. et in iure fundat ad premissa
 faciunt ea que habent. p. in. q. que incipit. Quero quid si
 clericus dimittat. que habet in folio pmo late. Quero
unde dicunt hore canonicie rindeo h. m. Guit. et gen. in di.
ele. et de cele. mis. q. ab ozo oras. q. orando i puritate con
scientie animi p. deuotione. et vigli dici debent. ar. c. ubi
piculum. S. ultimo. de elec. li. vi. Vel dicunt ab hora
 ex eo quia certis horis legi debent. ut in. c. nostro spio.
batur. et in. c. dolentes et ti. Et dicunt canonicie. q. a canone
 sunt inuente p. sanctos pres qui eas instituerit in concilio
De quibus in. c. nro. et c. ij. xci. di. et in. c. fi. xij. di. et in.
di. cle. et in quaplumb. alijs locis et eas dici ordinarunt
p. eoz fundamento assumentes dictu ps. Septies in die
 laudem dixi tibi et. Et ppter alias rationes de quib. in
 sequenti questione dicet. Dederunt ergo p. regula. ut has
 canonicas horas dicere debeamus. Et ideo dixi a canone
 inuente sunt. q. canon idem est q. regula. p. regula ergo
 datur ut quisq. presbiter. aut in sacris exns. seu bnficiar.
 ratione et pro debito seruitutis. et obligationis ue. somni
 die eas legere septies tenet. Item non solum dicuntur
canonicie. quia a canone snt inuente. sed etiam diuine di
cunt pro eo q. deo offerant. et impendant. ar. g. gloriosus
deus. de reli. et ve sanc. li. vj. Item quando dicuntur.

2
 on dicitur

1. p. b.

vigilie ex eo quia cum animi vigilantia dici debeant ut
in .c. et per ea que no. xxi. d.

218

Quero quot numero sint iste hore. Respondo q̄ septem
de quibus p̄phetatu est p̄ dauid dum dixit septies in die
laudem dixi tibi ut supra dictum est. Item septē sunt sicut
septem sunt dona sp̄s̄ sancti. xxx. q̄. i. peruenit. Septem
sunt dies seculi iuxta illud Orbis volutus sepcies signat
beata tēpa. Septem sunt etates quibus finiet mundus.
Septem d̄p̄aconi p̄ quos de signant septem candelabra
aurea que erant in templo dei. xxiij. di. d̄p̄aconi qui. Item
scribit leuitici. xvj. .c. q̄ aaron de sanguine vituli septem
vitiibus digito aspergit con̄ p̄pitiatorium ad orientem.
Aaron ip̄e est qui ad honorem sacerdotij vocatus extitit
de quo p̄ ap̄lm ad hebreos scribitur ad hebre. v. c. a leu
ti. i. viij. c. & xxi. q̄. i. S. i. & in .c. qualiter de elec. Aaron
ergo idem est q̄ sacerdos qui adeptus has septem horas ad
psallendum in memoriam vituli. i. ihesu cristi crucifixi q̄
in ligno crucis pro nobis sanguinem suum sp̄s̄it contra
p̄pitiatorium id est in conspectu diuine propitiacionis ut
ip̄e nobis p̄pitiaretur. Ita septem sunt hore iste per quas
singulis diebus eius passionē recolere debemus h̄ magi
scalia exempla & si concludentia ad materiam non vide
antur tamen sua sua sunt de quibus legitur a nō in glo.
in. x. septenarius h̄ .c. n̄r̄ licet non oīa ibidē otineant.
Quero quare hore iste sunt institute & inuente in hoc
numero septenario. **R**espōde. q̄ ideo sunt institute ut
per eas reducāmus ad mēoriam n̄r̄am passionis saluato
ris nostri p̄ sanctos patres ut sic certis horis op̄tentibz
pro memoria tante redempcōis ip̄m sepcies laudemus
ut patet quia dum matutinum legimus eius damnacōez
recolimus & sic de singulis alijs horis. p̄ut his versibus
notat in matutino damnat̄ temp̄e x̄ps̄. Quando surrexit
primam canit ordo fidelis. **T**ercia cum canitur. tunc
est crugamina passus. **S**exta sunt tenebre per mundi

In prima hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In secunda hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In tertia hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In quarta hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In quinta hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In sexta hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt
In septima hora q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt q̄s sunt

elimita facte est missas noua diuin? spūs hora vespere clari
dunt xpi sacra membra sepulcro. xpo bisena id est vltima
custodia ponitur hora. hec habentur p iohā. an. & alios
doctores in hoc. c. nostros in di. cle. i. Et ex premillis inferi
alia questio que sequit p maiori declaracōe cū. *qra*

Quero que hora dicatur operēs ad psoluendum has
horas. **R**espon. scōm glo. positam sup x. operentibz q
illa dicit operens que p sonum campane signat vel alio
signo ar. a sili. c. in causis de elec. & c. i. de offi. custo. c. i.
i. militare. i. di. & obseruari consuevit in cathedralibz &
ouentualibz ecclesie sū hosti. c. i. no. etiam in di. cle. i. Sed
in inferioribus ecclesijs & capellis vsuetum est tantū ma
tutinū missam & vespere pulsari sū io. an. de isto signo
quid significet. vide infra in questione q̄ incipit. **Q**uero
quo modo se debeat habere cū. **E**t est questio finalis. **R**e:
tamen ad horas canonicas dicendas suo tpe congruo. &
operenti vnusquisq; prespiter in sacris constitutus & bñfici
atus esto q̄ in minoribus sit tenet quamuis cāpanam nō
audiat vel non habeat aut nō pulsent. de hoc infra la pē
dicit vel dic sū pati. in di. cle. i. q̄ illa hora dicit operēs
que rīdet officio. **E**t aliqui dicunt q̄ media nox pro ma
tutino sit hora competens propter dictū psalmi. media
nocte cū. sū in hoc quo ad quosdam non bene seruatū &
quali vsuetudo generalis habet in se erratū. **V**el alit
sū in nocen. die q̄ illa hora dicit operens q̄ melius credit
pplm ad audiendum officii accessurum & si pplm nō ha
beat. tunc tenetur ea hora legere horas suas que officio
corrūdet videlicet q̄ tempe & hora matutinale dicat matu
tinum & hora prime p̄mā & sic de singulis alijs horis vt
sic iuxta significatū verborū s̄formem? nos. & qualibet
hora cui significato verba deseruire debent ar. c. intelli
gentia de. x. sig. & h. tabeo. ff. de supel. lega. S. q. i. q̄
bus verbis regulari nō est recedendū. vt. ff. de lega. iij.
non aliter & in. c. ad audientiaz de deci. facit. c. quomodo

virginibus. xxxj. di. cum multis similibus etc.

*Ad diffinitio[n]em d[omi]ni
iste est in d[omi]ni officio
p[ro]p[ri]e d[omi]ni officio
sed in d[omi]ni officio
et d[omi]ni.*

Quero qui teneantur ad has horas. **R**espō. q[uod] quilibet
clericus in sacris constitutus et etiā in minoribus si est beneficiatus
et ad hoc ex precepto obligantur ut probatur in .c. dolentes
de cele. mis. Et hec opinio clare videtur p[ro]bati per .c. q[uod]
a te et .c. diversis fallatis de cle. conuga. ubi dicitur q[uod] q[uod]
non valent ob imunditiam carnis divinis servare bene
ficiis ecclesiasticis sunt privandi et ad seculum possunt re
dire etc. Ergo ibi est casus q[uod] p[ro]dicta iura loquuntur de consti
tutis in ordinibus minoribus et beneficiatis et non de constitutis
in sacris quia si in sacris essent constituti ad seculum redire
non possent ar. .c. de cle. conuga. et p[ro] totum sic in hosti.
Et est etiā quod est in .c. de. d. quia a laicis fundantur
beneficia redditus clericis pro sustentatione eorum assignantur
ut ipsi in divino officio eorum vices supplere et pro ipsis
ornet et plallant horis debitis. et impetentibus nisi iusta
causa subest horam impetentem non posse servari ut in
p[re]cedenti questione aliter qualiter tactum est. Et ideo beneficiati
non solum ad horas istas tenentur ex statuto ecclesie sed
etiā ex obligatione iustitie ut no. in d[omi]na de .r. alias si
horas omitteret iniuria fieret p[ro]ximo cui p[ro] temporalibus p[ro] eum
datis ad sustentationem clericis spiritualia refundere obligat
facere dicitur quia p[ro]pter officium datur beneficiū ut in .c. si
de rescrip. l. vj. et in .c. cum sim aplm de p[ro]ben. et dig. etc.

Q

Quero an archiepiscopus vel episcopus possit dispensare
cum clerico in minoribus constituto et beneficiato ut non
teneat horas legere. **R**espondet q[uod] non ar. no. in .c. a
xxxj. di. quia cum p[ro]pter officium merito non potest nisi per
solationem officii hec obligatio remitti et p[ro]ferim attento
q[uod] hec obligatio ne dum d[omi]n[us] cernit ip[s]um hominem sed ip[s]um deum
cui p[ro]p[ri]am professionem seu promissionem que tacite nascitur
et contrahit in susceptione ordinis sacri aut receptione bene
ficii obligat de qua obligatione dixi plene supra in p[ri]ma
questione que incipit quero quid sint hore canonice. **E**t

Idem tenet guil. in d. de a. dicens q̄ ostituit in sacris
ab horis excusat sola infirmitate. Sed beneficiat̄ m̄ris de
causis potest excusari tamē p̄pter osuerudine vel a hā cau
sam sed in sacris constitutus ratione ordinis obligatur.
Sed breuiter in hac materia dicam̄ cum innocen. cuius
opi. omuniter tenetur dicente. Quod beneficiatus etiam si
in minoribus existat has horas p̄sonaliter persolvere ob
ligatus est p̄ iura supra allega. in questione que incipit
quero qui teneant ad has horas etc. et in questione sequenti
ipaz. Nā beneficiū dat̄ p̄pter offitiū ut in c. si de rescrip.
li. vj. Et iste labor ostitit in labore et factione personali
vnde per aliam expedire non potest. si ad hoc cle. i. su
pra alle. in d. fructum laborum suorum ergo per se p̄m
et non p̄ alium quia eius industria videtur ad hoc electa
ar. c. si de offi. dele. Et quamuis forte ex onere beneficio
incumbente et p̄pter eius absentiam faciat p̄ alium deser
uire beneficio accamen ab horis dicendis non excusabit̄.
Et quamuis tex. noster dicat de prespitero att̄n idē est
et de dpacono et subdpacono et de ostituto in minoribus
dūmodo aliq̄s sit benefactus s̄m oñem opinionē docto.
Et attende q̄ hoc verbū prespiter large hic sumit̄. s̄o
in s̄i. in. c. ij. d. vi. et hoc cle. et in. c. ij. d. coha. cle. et mu. et
c. nulli. vij. di. et si non ratione ordinis quia in sacris nō
sit ostitutus tamen ratione beneficii sibi collati ut offitiū
dicat cogetur. et in hoc non valet osuetudo cum tenderet
ad diminucōem cultus diuini ut ar. c. si. de rescrip. li. vj.
et c. p̄ti. de ostit. de hoc dictum est supra in q. que incipit
quero qui ad has horas teneant et ibi vide etc. De m. a.
Quero de inde quibus liceat intrare choꝝ q̄n̄ diuina
offitia celebrant̄ seu leguntur. Respō. scōm tho. q̄ om
nibus clericis etiaꝝ simpliciter tōsuratis licitū est ingredi
choꝝ et cum alijs offitiare ar. c. psalmi. xxij. di. Excep
tis tamen illis ecclesijs que per speciale statutum vel anti
quam osuetudinem extrancos clericos nō admittūt nisi

7ppin

in eadeꝝ ecclesia bñficiati sint aut officia habeant seu bñ-
 ficiatorū aut officialiū ip̄s ecclesie familiares existant In
 ecclesia vero placentina cuiꝰ ego archip̄s piter sum qūis
 indignꝰ est consuetudo q̄ nemo admittit cū alijs in choro
 cum habitu seu suppelitio ad cantandū nisi sit bñficiatꝰ
 aut officiatꝰ in ea p̄mo nec familiares bñficiatorꝰ admittere
 batur ¶ **S** ego intantū dixi q̄ admittuntꝰ et bñ q̄ fami-
 liares censentꝰ pars ip̄oꝝ bñficiatorꝰ ergo merito eodē pri-
 uilegio gaudere. ar. c. ecclesiaz huos. xij. q. ij. p. hoc. fi. li.
 cū. precari. ij. ff. de p̄ca. vbi dicit q̄ si quis p̄ca. rogauit
 ut mihi in fundo morari liceat et suis etiam videt esse cō-
 cessum ad hoc. fi. li. ij. §. v. et. li. se. ff. de usu. et habi. et. C.
 de aduo. diuer. iudi. l. restituentē et p̄sertim in hoc cāu.
 fauorabili q̄ cultus diuinꝰ ageꝰ et melius decoratꝰ in ml̄-
 titudine seruientiu. et cōia coruscat dū clerici in habitibꝰ
 et suppelitijs ut moris est sunt ibi p̄sallentes et cantātes.
 ¶ **N**ec ob. si diceret q̄ consuetudo nō est extendenda extra
 calum suum et sic iura p̄allegata non videntꝰ suffragari
 a no. p̄ inoenti. et io. an. in. c. fi. de offi. ar. p̄ hoc. fi. li. i.
 §. v. vnanz. ff. de itinē. actu. p̄ua. et d̄ bono posse. l. sed
 cum patrono. ij. rōne sui quia p̄mo etiam consuetudo reci-
 pit exten. hōne p̄sertim in materia fauorabili ut in. c. n̄o
 ¶ **S**ed bene fateor secus esse in p̄scriptōe. ¶ **E**t ratio qui
 p̄scriptō sic factum et consuetudo ius representatum ex mori-
 bus vtentium cōt facilius extendit ius quaz factum et ita
 dicunt doct̄o. in dictis iuribus. et fi. c. auditis de p̄scrip.
 p̄mo tales familiares quos clericos apud nos vocamus
 debent p̄siteri habere qui eos in officijs adiuent ut
 le. et no. i. c. ij. de. vi. et ho. cle. et i glo. c. sedulo. xxxvij.
 di. fi. ad p̄missa optime. c. licet de p̄uile. li. vj. in. §. v. vbi
 p̄uilegiū concessum singulariter plone ut possit audie diu.
 na tpe interdicti etiā extendit ad familiares ¶ **S**i ergo in
 p̄uilegio hoc habet locum ergo a fortiori in consuetudine

*quod dicitur familiare dicitur
 exten. hōne*

*p̄uilegiū s̄m̄ p̄ me p̄p̄t̄
 p̄p̄t̄ auct̄ d̄m̄ q̄ p̄m̄ d̄m̄
 et s̄m̄ a familiaribus*

que ius est ut i. c. si. de consue. et in. c. cum stringat de fo.
spe. et ti. que sit longa consue. in rubro et nigro ¶ Ex quo in
fero qd tales non sunt censendi extranei ¶ Sed intelligo ali
os non familiares esse extraneos etiam si de eodem vico
oriundi sint et non consueuerit recipi ad hoc de suplen. neg.
pla. c. y. meli. h. li. h. s. si lig. C. de iure dori. Et. C. de rei
v. ac. lr. vna. s. videam. ad si ¶ Laici vero et si possit
psalmos et orationes sub silentio dicere non tñ debent in
trare chor. nec stare mixtim cum clericis eo tempe quo di
uina celebrantur ut in. c. i. de. vi. et ho. cle. et. c. sacerdo
tum de ose. di. i. ¶ Et an possit vel debeant dicere domi
nus vobiscum infra dicam in questione que incipit qro
an excommunicatus etc. ¶ *11 ma*

¶ Quero successive an sit licitū replarijs et alijs ouerhis
religionum intrare chor. et cantare seu psallere cum
alijs officiantibus clericis ¶ Respon. qd nō fm io. an. et
alios doc. quoniam in hoc perficiant laicis quibz pmissa
nō pmituntur ut dictum est supra in q. pxi. pcedenti quibus
repiantur ut in q. hosti. nō nulli principes qui in eorum
capellis ex eoz deuotione que sume in hoc laudanda est fa
cientes has horas sibi celebrari a clericis et ipimet cum
clericis ipas dicunt ¶ Sed intellige sane qd tales eorum ca
pelle sunt priuata loca ar. c. cum capella. de priuile. et. c. si
quis. etia. de cose. di. i. ¶ Et attende etia. qd talium deuotio
est multum emendanda dummodo ecclesie curate non fiat
pudicitium ar. c. tua de deci. et no. in d. c. cum capella et in
hoc. c. nostro p. io. an. de pmissis etc. ¶ *12 ma*

¶ Quero quid de bñficiato clerico et quocūq. alio pmo
to ad sacros ordines qui suspensus est ab officio vel exco
municatus an teneat ad horas canonicas ¶ Rñdeo qd sic
nō ob qd excommunicati vel suspensi vel depositi aut degra
dati nō debent sacra tangere p. no. in. c. ad eius vero cubi
tum di. v. ¶ Item nec id qd dicitur in psalmo. xlix. De
deatu ibi dum dicit peccatori quare tu enarras iustitias

meas per os tuum. **D**abent etiam verba hec in c. porro.
 ij. q. viij. circa fi. q. licet excommunicati et alij de quibus sup.
 non debeant tangere sacra. aut ecclesiam intrare. prebriim.
 tempore diuinorum. non tñ excusant ab officio q. non sequit.
 excommunicatus non debet intrare ecclesiam. c. ergo non.
 tenetur horas. legere ar. c. cum dilectus de offi. ordi. pam.
 pinianus. exili. ff. denuo. q. exseparatis non inferitur vt
 ibi dicit. **A**d aliud qd dicit qre tu enarras. c. **D**istingue a.
 queritur an frustra tales legant quo ad meritum vite eter.
 ne et dicendum est q. sic. q. ex quo non sunt in gratia vitaz.
 eternam pmereri non possunt. c. si quis. contri status. xc.
 di. cum ibi nota. aut quo ad aliud videlicet si ad diminu.
 cōes pene et similia. de quibus per doc. in. c. q. qdam de pe.
 et re. et tunc dico q. non frustra legunt quia psoluunt debi.
 tum ad quod obligant. pro eo q. legendo. horas liberant.
 ab obligacōe qua tenentur astricti. ita q. non incurrunt
 nouum peccatum ppter ipsorum omissionem cum ex precepto.
 ad hoc teneant. **N**ec ppter excommunicacōem. c. **A**b hoc.
 debito absoluunt sicut in simili dicimus de debitore exco.
 municato. qui tamen creditori suo satisfacere tenet. non.
 obstante excommunicacōe pmo et diueniri potest. vt in. c.
 si vere de sen. excomu. si. c. excommunicamus. de hereticis.
 si. c. intelleximus de iudi. **N**am clericus ratione ordinis.
 vel beneficij dicit debitor ipsi creatori nostro qui est credi.
 tor quod pbane verba rex. c. nostri. ibi pensum. i. debitum.
 seruitutis sue. i. obligacōis qua astringitur deo psoluat.
 c. et ex his patet quid in pñti questione sit tenendum. **3.**

Querit an excommunicatus suspensus vel depositus de.
 beat vel possit publice has horas dicere. **R**espondetur q.
 priuatim et secrete debet ipsas persolvere ita q. a nemine.
 audiatur pmo tenet dummodo. non facit hoc quasi vide.
 atur officiare ecclesiam vt notatur p glo. si. in. c. penult.
 xxxij. di. et tollitur hoc etiam in. c. si quis episcopus. xj.

quij Debet enim ad in stat. laici horas suas et orationes
dicere et sine dñs vobiscum. Sed loco illoz verborū di-
cat domine exaudi orationem meam sicut facere dicit laicus
q hoc optet ad dignitatem ordinis. qua dignitate per
excomunicacōem et inobedientiam se indignū facit et
desit esse mediator inter deum et hoīes per ipsam inobe-
dientiam et quia ab ecclesia et eius omunionē abscisus
ut no. in d. ca. nostro et spe. ti. ij. S. iuxta x. qd si excō-
municatus celebrat. per are. et io. an. in nouella in. c. i. de
ser. et re. iudi. li. vj. in x. damnabiliter et per gen. in d.
ele. sed neqz clericus quando solus legit horas suas esto
q non sit excōmunicat. ar. c. hoc quoqz statutū de conse-
cra. Nam hec dictio dominus vobiscum denotat plurali-
tatem psonaz. et ideo admini debent ipsum profertem
ad esse due alie persone. eodem modo et de missa que non
debet celebrari nisi duobus. saltem presentibus qz plura-
lis locutio duoz numero saltem debet repleti ut no. in d.
c. hoc quoqz et in regulā iuris pluralis locutio et. li. vj.
Et ideo cum solus dicat officium loco illoz verborū dicat
domine exaudi orationes Cogita si bene dico et Et etiaz
ita seruari vidi et ego met. seruo hunc ordinem et Et sic
omnia officia possunt excōmunicatus et suspensus et eo-
modo quo supra dictum est legere preter missam. qz illam
nec publice nec priuate potest dicere ut no. in ca. ij. et c.
illud de celebr. mis. et per totum illum ti. Et habetur de
hac questione in summa hosti. q. lxxvj. et lxxvij. et lxxij.
et dixi quicquid supra in questioz que incipit quero de in
quibus liceat intrare choz. *lxviii*

¶ Quero an liceat clerico in simul omnes horas dicere et
quando et an sit de concilio vel precepto. Respondendū ē
qz ubi alias sit ex rationabili causa occupat. qz sic ut pro-
batur per textum nostrum ibi dum dicit qz potest in simul
omnes horas dicere et postea ad opus rurale intendere.

unde si essent de precepto non daret concilium per hos
 patres qui hoc odiderunt q̄ possit insimul eas legere ar.
 c. super eo de usu. q̄ plus videtur facere qui ante tēpus
 debitum soluit. q̄ qui post. de plus pen. c. unico et io. an.
 videtur sentire q̄ sit de scilio et idem ala. et innocen. et
 zabarellē et p̄ eo p̄ opinioe si. q̄ ita ē de consuetudine ḡnali
 que est optima legū interpretis seruat ar. l. minime. ff.
 de le. n. c. cum dilectus de consuetu. Quia ipsi cardinales
 et magni prelati. et multi alij etiam inferiores simul oēs
 horas legunt vsq̄ ad sextam. aliquando vsq̄ ad nonam
 inclusiue. et hoc ex eo faciunt. q̄ his expletis magna h̄nt
 expedire vel alias multe occupacōes possunt rationales
 supuenire et in talibus melius est preuenire q̄ preueniri
 et presertim quando hora est aprior ar. l. vj. ff. de verbo.
 signifi. Tamen dicunt innocen. et hostien. tutius fore ut
 p̄perentibus horis dicantur **Et io. an.** etiam hanc p̄tem
 videt amplecti ex eo q̄ recitat hystoriam de quodam here
 mita qui quandoq̄ tardius quandoq̄ citius dicebat offi
 tium suum. cui angelus deferebat p̄ cibo vnaq̄ acerbis
 q̄ndoḡ marcidas quandoq̄ bonas **Vnde** cum heremita
 quesuisset ab angelo huius diuersitatis causam. **R̄ndit**
 ipse sibi. se bonas deferre eidem quando p̄ueniebat horas
Marcidas quando alijs occupacōibus non inuolutus
 tardius eas horas legebat. **Ego** vero credo q̄ b̄n fatiet
 clericus et consultius si debitis et p̄petibz horis pensum
 seruitutis suo domino persoluit. ad hoc. f. c. dolentes de
 cele. mis. vbi acriter redarguunt **Hi** qui debito tempore
 non surgunt ad orandum et pro hoc fatiūt no. in d. cle. i.
Si ergo occupatus esset iustis occupationibus tunc eas
 horas insimul legere poterit secus si non occurrant occu
 pacōes iuste et opatur literalit̄ ex tex. nostro in principio
 et supra dixi. **Nam** a verbis ipsius tex. non est recedendū
 l. non aliter. ff. de lega. iij. c. et c. ad audiētiā de deci. n̄c

De ordine p̄mde

19

Quero ergo de quotidiana questione quod de scholaribus qui occupant studio litterarum an possint in simul horas suas persolvere. **R**espondeo. prima facie dicendum quod non. quia preterea boni et maxime regalis nullum malum est fatiens. **ar. c. non est putanda. r. q. r. c. non magno ne clerici. vel mo. ubi glo. v. di. amplissime de materia dicit. primo debet potius omnia mala pati. quam malo sentire. c. sacer. de his que vi. me. ve. cau. fi.** Cum ergo scholaris circa studium intendat propter modum tempore vel aliam ambitionem ergo ex hoc non debet horas in simul sed horas debitis legere pro salutacione. **A**duerte ad infra dicenda. Nam scia non potest sine studio acquiri. et ipsa est que multum necessaria existit pro vniuersali regimine totius orbis et bono ecclesie sancte dei qui vixit literatis tempore abundare querit ut fructum in ea auferat oportunum. **c. graue. de preben. r. c. cum ex eo de elec. li. vj. r. fi. ne cleri. vel mo. ubi per homines literatos dicitur fides catholica mure in expugnabili circumcingi. Et sic ex his liquet quod inherere studio litterarum sit opus meritorium. quod per hoc puenimus ad veram sapientiam de qua dicit scriptura. **Beatus vir qui inuenit sapientiam et affluit prudentia. Melior est acquisitio eius auri et argenti puri et purissimi. fructus eius et omnia que desiderantur huic non valeant operari. Et alibi dicitur quod pretio numerari operari non potest et homines nobilitat. ut. ff. de va. r. extra ordi. cog. l. i. S. est quidam et non per glo. in. c. de multa de preben. r. Alias fateor quod principale propositum studentis non debet esse circa lucrum. quod crimen auaritie irretit et nota. in. c. legimus xxxvj. di. et alibi scribitur. **Si vis appellari pius non debet esse auaritia irretitus. C. de nune. pa. con. libro. x. Vnde si suum propositum ad bene operandum verset principaliter non peccat. sed meretur in consequentiam vero potest sperare lucrum et honorem sicut dicimus de prespitero qui potest locare operaciones suas******

stud. p. d. e. ord. m. d.

hoc est ut principaliter celebret missas et alia officia et in
 consequentiam sperare lucrū et petere mercedem si indigeat
 ar. c. significatum de preben. Et sic scolaris potest hoc mō
 se habere ac deo utriusque reddere scilicet debitas laudes et deum
 alia honesta opera ut est studium facere quod ut unum propter
 aliud impediatur secundum tho. in quadam questione quod liberi
 sui et zabarellus idem sentit. Dicunt hosti. et io. an. q.

In c. de Salt

libenter viderent quod favore studij ecclesia statueret quod cleri-
 ci saltem in minoribus tamen beneficiati non curati bono
 zelo ad studium occupari tenentes vicarium excusarentur
 ab his honore canonicis dicendo officium beate virginis etc.
 et sic ex premissis vides quid sciendum est de questione

*Et in hoc id est per se non potest
 velle quod est ad hoc*

Quero quia in textu fit mentio de missa an possit pre-
 sbiter missam celebrare matutino non expleto. **R**ūdetur
 quod non nisi ex magna necessitate ut puta si quis infirma-
 retur ad mortem et sacerdos non haberet hostiam conse-
 cratam et esset periculum in mora quod tunc posset missam cele-
 brare matutino officio non expleto secundum guil. in libello suo
sacramentali recitato per zabarellum. *11. m. 11.*

10. Quia

Quero quod in textu nostro fit mentio ibi in verbo iterum
 etc. et sic videtur sentire quod iam celebrauerat aliam missam
 eadem die an hoc sit verum. **R**espondet quod non regulariter
 quod ut inquit aug. Felix est qui valet unam missam in die
 celebrare in c. te referen. de cele. mis. et quotidie celebrae
 nec laudo nec vitupo dicit idem aug. et in c. quotidie
 de conse. di. 1. **V**erū tamen sunt quidam casus necessitatis
 quibus licitum est presbitero duas missas in die celebrare
 quos ponit glo. h. in c. consulisti. de cele. mis. ut puta ad
 ueniente casu infirmorum ut inquit tex. noster. vel cum aliquis
 moritur postea quod celebrauit. vel adest causa utilitatis vel
 honestatis ut si dicta missa superueniat aliqua magna per-
 sona que velit missam audire ar. c. nostri. et c. sequentibus.
 et in die natalis domini ut in d. ca. consulisti. alias sufficit

1

2

3

2

vnam missam in die celebrare vt in .d. capi te referente.
Attamen q̄ expresse non phibetur quando presbiter plu-
res possit celebrare ex eo q̄ dicit in .d. c. soluisti. ubi suffi-
tiat sacerdoti semel in die vnā missam celebrare solum-
modo r̄c̄. **D**icit glo. posita sup̄ v̄bo necessitatis in dicto
.c. consu. poterit plures celebrare videlicet vnā missam
de die & aliam p̄ defunctis. & quotiens celebrat totiens
corpus xpi & sanguinem sumat de ose. di. ij. sperimus.
Et attende q̄ si presbiter d̄ aliam missam celebrare non
debet sumere vinum quo digitos pfudit q̄ tūc sumendo
vinum pfusionis non possit aliam missam eodem die cele-
brare vt inquit rex. in .c. expte de cele. mis. **E**t ratio quia
non esset ieiunus. **E**t an qui non p̄ vinum bibere possit
pmoueri vide de hoc in .c. ipsi apostoli. ij. q. vj. **D**ic bre-
uiter q̄ non vt notat glo. magna circa medium sui in d.
.c. ipsi apostoli q̄ oportet ip̄m c̄municare & ideo d̄ vinū
bibere vt in .c. episcopus deo de ose. di. i. & in .c. peracta
de ose. di. ij. **E**go laudare q̄ omnino presbiter vbi neces-
sitas & casus supra nominati sunt precaueat sibi ne p̄les
in die missas celebret **N**ec ob. q̄ in .d. c. soluisti. expresse
non phibetur p̄mo expresse phibetur dum dicit textus
& vtitur hoc verbo suffitiat quod est impatiuum inclu-
dens in se prohibicōem. quia quod precipit̄ imperatur &
quod impatur necesse est fieri. c. quod precipit̄. xiiij. que-
stione. i. **N**am casus necessitatis quibus p̄ plures missas
dicere exprimunt̄ in iure videlicet in dictis capitulis. i. ij.
& ca. soluisti. & ca. expte. & ca. te referente. **E**rgo vltra
illos casus videntur iura phibere. q̄a cum permittatur
illis casibus ergo in reliquis phibetur ar. capi. nonne
de presump. q̄ si in vno concedit̄ in reliquo negat̄ dicit l.
cum ira legatum. ff. de condi. & demon. & l. cum lex. ff.
de le. & sic per osequens peccat q̄ ostra legem phibitūaz
facit ar. c. ij. de maio. & obediē. & etiam in textu est istud

verbum solummodo importans etiam secum prohibendum
ar. c. solite. de maio. et obedi. in verbo dumtaxat p. doct.

Cogita si bene dico in conscientia tua et quando celebras.
si celebras propter casum necessitatis vel cupiditatis quod deus
est desuper cuncta cognoscens et coram eius tribunali sta
re habebis in suo tremendo iudicio. c. i. de re. iudi. li. vi.

Ita dico propter nonnullos qui passim non veretur duas
massas in die celebrare non attendentes quod ubi necessitas
per alios sublevari potest non debent duas massas in die
celebrare ut nota. in di. c. consuluit. et in c. nostro et alijs
iuris supra allegatis. 18.

Quero ulterius an missa sit de horis canonicis. **R**e:
spondetur sicut in glo. super verbo fructum labiorum tuorum
in dicta cle. de celebratione missarum quod non sed bene est de
offitijs. et infertur quod appellatione officiorum continetur missa
et non sub appellatione horarum canonicarum. Patet quod
episcopi solum de honestate invitant ad massas dicendas
vel audiendas. c. si. de privi. li. vi. sed ad horas canonicas
tenentur non solum de honestate. sed etiam de necessitate.
Et ita tenent etiam quilibet. pau. et ste. stepha. ibidem factum
et dicitur cum glo. preallegata quod interdum distributiones in
ecclesijs statuuntur ita pro missa sicut pro alijs horis cano:
nicis ad hoc. c. de. unica de reli. et vene. sancto. et. Sed
vide quod si episcopi negligent missam dicere. tunc peccat et
puniri possunt si hoc ex contemptu agant ut se. et no. per
glo. et do. c. si quis aut leges. x. d. 19.

Quero pone quod beneficiarius non venit ad ecclesiam et
non vult stare in choro et interesse divinis officijs et si est
ibi dedignatur cantare aut os aperire cum alijs officiantibus
quasi existimet hoc esse ad dedecus et vituperium et
quodam elatione inflatus. quis promptus sit distributi:
ones et redditus beneficiorum nedum capere sed rapere et qui
potius interest divinis ut ipsas distributiones non pdae

et redditus quā pro officio . et quot sunt qui si non sentirent
distribucōes non ponerent pedem in ecclesiam . an talis
possit compelli ad officium una cum alijs . Respondetur
quod sic quia praesertim si diebus solennibus abfuerit quibus
maxime beneficiati a suis beneficijs abesse non debent .
primo tales absentes possunt triennio a communiōe suspēdi
ut in .c. si quis in clero . vij . q . i . et de offe . di . Si quis etiam
et d . tex . in d . c . si quis . quod clericus nō debet abesse ab eccle
sia per tres ebdomadas pro hoc fatiunt ea etiam que le
ge no . in rubro et nigro de cle . non residen . et .c . peruenit
de appella . Et dum sunt in ecclesia beneficiati debent eas
officiare videlicet cantando et legendo . et alia faciēdo
cum alijs officiantibus et si nolunt premissa facere pote
runt ad hoc compelli ea ratione quia eo animo et intencōe
dantur redditus et distributiones ut operas suas presta
re debeant hoc est divina officia legere et cantare ar . capi
significatum de preben . et .c . dispendiosam de rescrip . li .
vi . Nam sic operando pensum seruitutis sue persoluit cle
ricus ut mandat textus noster in dicta clem . i . capitu
dolentes de cele . missay et si non velit ita facere et perseue
rauerit in sua inobedientia et pertinacōe ecclesia aut bene
ficiarium careat debito suo et officijs diuinis poterit priuari
ut in .c . predicto peruenit et .c . tue . et per totum de cle . nō
resi . Nam beneficium confertur eo animo ut in eo fiat resi
dentia et diuina officia propter que beneficium fundatum
et dotatum est celebrantur .c . relatum et .c . quia nonnulli
de cle . non resi . Et de hoc ultimo dictum est aliud supra
in questione que incipit Quero quod ad has horas teneant
¶ Quero quia de viris ecclesiasticis est dictum hucusque
sed quid de monialibus literatis an possit alta voce et so
lenniter diuina officia celebrare . Respondetur . omittis

etiam alibi dicitur

20

aliquorum opinionibus considerata consuetudine et tole-
 rancia vniuersalis ecclesie breuiter. et q. in benedictione
 dicuntur aliquem ordinem recipere q. sic. Nam aliq. ex eis
 dyaconisse appellantur et ordines accipiunt in benedictione
 ut in e. dyaconisse et ibi nota per glo. et archid. xxv. q.
 .i. Is tamen ordo et si non sit de septem ordinibus ecclesie.
 fm innocen. de quibus quidem septem ordinibus habet
 in c. presbiter. n. c. sequenti. xxix. di. Attamen talis stat.
 sufficit ad diuina officia dicenda. et quauis talis dyaco-
 nissa quam nos abbatissaz vocamus. legat etiam vel
 euangelium in matutino quod ex causa deuotionis et in-
 consolationem fragilitatis sexus ab ecclesia dicitur. quia
 quidam dicunt q. in partibus prae talia dyaconissas no-
 habeamus. tamen non dicit dominus vobiscum. sed ex
 loco domine exaudi orationem meam sicut faciunt laici.
 prout dixi in questione que incipit. Quero an excomuni-
 catus. Item nec euangelium legit in missa nec altare mini-
 strat ut in dictis iuribus in principio allegatis a de coha-
 cler. et muli. c. i. in fi. quauis a nonnullis male seruetur.
 et ideo male. *et*

Quero sequetur q. dictum est supra de eo qui h. benefi-
 tium q. teneat dicere has horas. q. quid si q. h. ea pla. b. fi-
 tia an teneat horas istas canonicas pl. ies dice. Respon-
 q. p. ma. facie videt dicendum q. sic q. onus debet correspo-
 dere emolumento. xij. q. ij. caritatem et. vj. q. i. c. aduersi-
 tas Ille ergo qui duplex beneficium h. duplici onere gra-
 uari debz a vtriusq. beneficii onus subire ar. c. cu. capella
 de priuile. et vbi capit quis emolumentum ibi seruiat. et
 si in vtroq. debet seruire articulo. no. in. c. significatum
 de preben. quia recipiendo beneficium primu. et secundu.
 et terti. videtur se obligasse velle subire onera b. n. f. i. o. n. z.

Sed inter cetera onera q̄ habeat q̄libet beneficiū est q̄
dicat officium et p̄pterea dicitur dari beneficium. ca. h. de
rescrip. li. vii. et de ista obligacōe quomodo strahit vide
supra in questione que incipit quero primo quid sint. c.
Item q̄ legit q̄ non est ferendus q̄ lucrum amplectitur.
onus aut̄ subire recusat l. vnica. S. p̄ sc̄o. C. d. cadu. tol.
Conueniens est iustum et equū ut postq̄ ex vtraq̄ habeat
solacōem et fructus p̄cipit et locum occupat et ea inten-
tione collata sunt sibi beneficia ut in eis et diuinis huius
c. relatum de cle. non resi. merito debet duplex onus sub-
ire si duo beneficia habeat videlicet horas canonicas plu-
ries dicendo pro vtroq̄ beneficio ut sic inueniat p̄iceps
passionum sicut est particeps solacōum. c. i. de sepul.
Solutio q̄uis predicta argum̄ta perstringant et videan-
tur concludere. **A**tamen in contrarium se habet consuetudo
generalis ecclesie q̄ papa cardinales et ceteri sciunt et pa-
tiant ergo p̄ lege videt̄ tenenda q̄ an bona sit et deo gra-
ta cogita. **E**t dicunt aliqui q̄ si confertur beneficium vni
aliud habenti q̄ pro eo q̄ fit talis collatio q̄ sapit dispen-
sationem ut possit esse pluralis in beneficijs cum q̄libet
beneficium residenciam requirat ut in. c. si gratiose de re-
scrip. li. vii. videt̄ dispensari in q̄ndam consequentiam ut t̄n
semel horas dicat. **S**ed istoz rō non placet mihi. q̄ licet
etiam vel papa patiat̄ non t̄n dicitur dispensatum. ar. c.
cum iam dudum de preben. in fi. et ibi bona glo. et no. iij.
di. c. omnis. **P**osset eoz ratio habere locum vbi beneficia
essent tenuissima quia tunc quis potest esse pluralis ex di-
spensacōe q̄ adest n̄citas vel utilitas. c. exposuisti de pre-
ben. et c. vnio. x. q. iij. **N**am videt̄ esse satis inhonestum
ut postq̄ quis habet in beneficijs sufficientiā vite iuxta
c. de monachis de preben. non debeat vltra plus appetere
et pluralis esse in beneficijs q̄ a iure repbat̄. c. cum iam
dudū de preben. et c. cum ecclesiastice de excep. et ca. q̄a

nonnulli de cle. non res. iura sunt vulgaria et considera quod
 quicquid super est ultra victum et vestitum ipsi clerico totum
 est pauperum et non suum. ca. quoniam. xvj. q. i. et archid.
 in. c. pater de offi. ordi. et ibi glo. que notat quibus ca. lib.
 et clericus facit fructus suos. et an de eis possit testari et
 ibi tenet quod clericus simpliciter beneficiatus poterit testari
 sed secus si habeat beneficium administracionis huic an-
 nexum ut puta curam animarum ad hoc f. c. relat. de testa.
 la. ij. propterea iam non esset ferendus vnus qui ab vxore
 dotez recepisset et onera matrimonij subire recusaret etiam
 si dos esset tenuis. c. horrendus. xxxij. q. v. et xxxij. q. viij
 et si non habeat ad sufficientiam de honesto artificio
 victum sibi querere ut le. et no. in. c. clericis victum. xcj.
 di. **S**ed ponat quod quis multas vxores posset accipere. et
 ab oibus dotem recipet vel alias esset pluribus obligatus
 nonne deberet oibus alimenta ministrare et oim illarum mlierum
 onus subire et oibus satisfacere. **C**erte sic ar. predictorum
 iurium. hoc namque dicitur ratio naturalis de qua in regula que sen-
 tit eodem sentiat et onus de re. iuris li. vj. cum suis dicitur
 ita et in casu nostro demus dicere ut postquam plures vxores. et
 ecclesias et beneficia habet. et dotem ab oibus ipsis ecclesijs
 vel beneficijs. et redditus et emolumenta percipit et pro plu-
 ribus est obligatus ab oibus in diuinis de iure tenetur
 et satisfacere et pro hoc sunt no. in. c. predicto clericis victum
 xcj. di. et vide que dixi supra in questione que incipit quero
 quid sit clericus. **I**nsuper pone quod tu esses obligatus diuer-
 sis creditoribus puta vni in decem et alteri in alijs decem
 et alteri etiam in decem etc. **N**am soluendo vni sua decem
 non propterea ab alijs creditoribus vnica predicta solu-
 tione facta vni ex creditoribus predictis de decem eris li-
 beratus. quia non sunt debendi aliorum creditorum
 ut melius intelligat. **S**ed quilibet de per se et separatim
 est creditor. **E**t quilibet debet habere sua decem per se.

in eod. pag. testari

ita et in casu nostro quolibet beneficium dicitur velut credito
 a clerico pensum suum et debitum recipere ut sentit textus
 ibi pensum etc. et f. c. ea. re. de iureiu. c. ff. de constitucio
 pecu. l. si vero mihi. et ff. de solu. l. vero procuratori. §. i.
Nam tot sunt obligaciones quot res. et ideo esse tot debet
 soluciones in scire. ff. de ver. obli. **A**tamen ut dixi strarui
 servatur ut ita repio decisum per thomaz in quodlibeto
 suo fm qd zabarellus ipm recitat dicentes qd sufficit clerico
 plura beneficia haberi qd suu offitium semel dicat et ita de
 facto huius ut dixi **N**escio tñ si in alio seculo repia ita ser
 uari et decidi etc. cogita in conscientia tua si bene dico.
Quero propter supius dicta **Q**uid si in duabus ecclesijs
 in quibus quis est beneficiatus sunt diuina officina cum eade
 officium debeat dicere. **R**espon. fm thomam que recitat
 zabarellus in hoc. c. nostro. in omento seu repeticioe qua
 sup eo facit ipse zabarellus fuit vnus bonus ho magnus
 canonicus multa scripsit in iure canonico et tandem esse
 eius est cardinalis florentinus nuncupat propter magnas
 virtutes suas et scientiam. **A**ttestari possunt qui eum vi
 derunt et audierunt et presertim in concilio constantien. et
 sua scripta etiam attestantur vocabatur franciscus de zabare
 llus. **D**icunt ergo tho. et zabarel. qd dicit officium illius ecclesie
 in qua habet maiorem gradum et dignitatem ut puta in vna
 ecclesia est ipso vel archipre. in alia vero simplex canonicus
 quous prebenda canonicalis sit pignior. **E**go vero in hac
 questione puta aliter dicend. sic distinguendo. aut in nullo
 beneficio residet. et tunc procedat opi. tho. et zaba. a residet
 in maiori beneficio quous sit minoris redditus et tunc dicitur sequi
 mores et ritum illius ecclesie in qua residet ut recordet se cum alijs
 officiantibus in ipsa ecclesia ar. cle. fi. de cele. mis. vbi dicit. qd
 clerici se debeant conformare in officio cum his cum quibus
 morantur. ita et eodem modo dico si in minori resideat beneficio
 ad hoc etiam ut scandalum euitet. c. nihil de presup. et maxie

zabarellus

quia scādalum euitandū est in diuinis offitijs vt pbat
in .c. si .xij. di. & .xj. di. in his. **¶** ad partem velut of-
fitium alterius ecclesie in qua nō residet dicere hoc potest
& laudo talem viz. quia tunc vtriq; beneficio in offitijs
satisfacit. **¶** Sed quis est hic homo pfecto mirabilia faciet
in vita sua & nescio si similis illi sit inuentus.

¶ Queritur an clericus non deuote horas suas legens
vel aliquid omittens vt puta. sincopando vel verba non
pferendo recte peccet. & si sic. an venialiter vel mortalit
Respondetur s̄m innocen. & nonnullos doc. alios & per
zaba in .c. nostro & larius in .c. dolentes de cele. mis. & in
d. de .re. ti. q̄ qui ex pposito voluntarie vel malitiose nō
deuote horas dicit. vel aliquid ex eis omittit. vel ad hoc
opam dat. puta immiscendo fabulas & in eis se ponēdo
ille peccat mortaliter q̄ opus dei minus accurate. minus
legittime facit. & ideo pro non dicto & pro non facto ha-
berur. c. qui ex timore de re. iuris. **¶** Si vero est negligētia
leuis que non venit ex pposito. sed ppter voluntatez ad
cogitandum de aliquo bono spiriuali vel tempali. v̄l q̄
nimis fatigatus longa lectione vel deuidet somno & tal
peccat venialit̄ ar. c. qualis & ca. qui in aliud. xxv. di. Et
est ratio q̄ vt scribit p bern. **¶** Cor hoīs est mobilis omni
re mobili. & non est adeo fortis hō q̄ tales cogitacōnes
possit euitare. **¶** Et iō cum accedit ad orandū accedet ea bo-
na intentōe & prestacōe mentali vt talis eīd̄ intentio sit sp̄
velle deuote orare. q̄uis aliqd aliud otingat cogitare.
qm̄ & si in prosecucōe mens ad alia rapiat nihilominus
semper in prima intentione censēbitur perseuerare ar. coz.
que nota. in .ca. maiores de bap. **¶** Nisi esset tāta vagatio
aut digressio q̄ omnis eius intentio peat **¶** Et tunc habz
locum q̄ scribit ciprianus in libro de oratione dñica.
¶ Quomō postulas a deo te exaudiri cuz teipm nō exau-
dias **¶** Et alibi populus hic labijs me honorat. cor aut̄ eīd̄

*Malicia y fumi y y
de magis di. 1. ad v. 6*

longe est a me Mathe. x. c. et no. per pau. guil. gen. ste.
et pmo. premillis in d. cle. r. **D**icunt quoque ipsi docto. qd
quando fatigatus est nimium longa lectione. qd tunc p̄
causa recreationis ecclesiam exire. h̄ caueat ne nimium fre
quenter nec sit longa mora in exitu. h̄ cito redeat ad offi
tium. et illud studeat deuote pagere. et tales cogitacōes
distrahentes a se remouere q̄uis pluries relabatur. quia
dicitur qd primi motus non sunt in potestate hominis.
quia oportet esse fortes et bene vigilantes. cum dyabolus
semp querat suis astutis sanctum p̄positum et opus diui
num p̄turbare. sicut legim⁹ de monacho qui p̄ dyabolū
ab officio distrahebat **E**t beatus benedictus vidit demo
nem in quadam carta cogitacōes monachi scribentem et
dum non plus esset de carta demon eam posuit ad dētes
vt eam dilataret sicut fatiunt cerdones de corio et ecce dū
nimium traheret carta fracta cedit de capite ad murū et
seipm percussit quez sanctus vidēs subrisit. et deinde am
monuit monachū vt cor suum poneret iugiter ad officium
et ad deum et ita factum est et monachus liberatus fuit.
c. Debet enim quis qd clericus horas suas nō cū sincopa
vel cursim aut festinatē h̄stiatim alias tractim et pausa
tingz presertim in medio cuiuslibet versiculi psalmorū
debitam faciendo inter solenne et feriale officium d̄ram
reuerenter persolvere vt in dictis iuribus et late legitur
in decre. facto in concilio basilienli posito sub rubri. de cul
tu diuino. **Q**uod quidam decretum velut sanctissimū d̄z
apud clericos esse vt sciant eius tenores. et cum qua graui
tate et modestia atqz sc̄rimonia debeat has horas ploluē.
Quero quid si clericus recedat ante finem officij. an
debeat habere distribucōes quotidianas. **R**nde. qd non
si nō sublit causa exeūdi aut aliqđ impedimētum de quo
d̄z credi verbo suo qd agitur de anima et sc̄ientia ipsius
et hoc consistit in solo animo ipsi. qd forte fatigatus longa

qui dicit p̄dit page 46

tatione erit causa recreacōis ut supra in p̄xima p̄cedēti
 questione dictum est. et an hoc sit verum nō potest bene
 p̄bari ad hoc s̄. c. significasti de homici. et ca. ut circa de
 elec. li. vj. in glo. penult. et melius in S. alie iusti. de acti.
 de hoc glo. super x. si est ita in d. c. significasti. **P**otest
 tamen etiam impedim̄tum extrinsecū esse probabile. **S**z
 ego vidi statuta in ecclesijs quibusdam. vbi solum v̄bo
 canonici asserētis impedim̄tum creditur cū. **D**eber cleri-
 cus vsq; ad finem officij ex debito perseverare. aliter non
 dicitur debitum p̄soluisse ar. c. pudenda. xiiij. q. i. qz scribi-
 tur qz qui vsq; ad finem p̄seuerauerit hic saluz erit. **E**t
 exemplo oparij qui vsq; ad finem in vinea dñi. i. in ecclia
 et in officio laborauit mercedem opletam habuit. **E**t iō
 notanter dicit tex. noster pensum huiusmodi sue persoluat
 qd̄ verbū nota. qz ista p̄positio p̄adiuncta verbo denotat
 otiuitatem et p̄seuerantiam t̄pis videlicet a principio
 vsq; ad medium et finem et no. in. c. si constiterit de actu.
 ibi in verbo p̄notauit cū. et habetur p̄ archid. in. c. cum
 otumata de hereti. li. vj. sup. x. p̄ annū. et ff. de v̄boz
 signifi. li. vj. bona. S. p̄notare et sic merito recedēs absq;
 iusta causa carere debet distribucōibus quotidianis ut
 inqt glo. sup. x. exeundo in d. cle. i. de cele. missa. et idem
 sentit guil. et steph. allegauit. c. vnicū de cle. nō resi. et c.
 i. de iudi. cū ibi nota in simili. **E**t gen. dicit qz non va-
 let statutū qz interessens vni hore habeat integras distri-
 bucōes si in alijs absens sit. **E**t ho. dicit qz illud statutū
 venit ad diminuicōz cultus diuini. p̄mo videmus qz laici
 ex p̄cepto ecclesie maxime dñicis diebus dñt vsq; ad finē
 missa stare in ecclesia de conse. di. i. missas et ca. sequenti.
Ergo for̄mē dicam de clericis qz ex debito et ex p̄cepto te-
 nentur ad horas et ad diuinū officium persoluendum ut
 dictū est in questioe p̄cedēti. **S**z vbi alias nō essent vel
 non darent in ecclesia distribucōes. tūc debēt arbitrio iu-

dicis puniri et compelli ut persisteret. ut in dicta questione
dixi. et in questione sequenti etiam dicitur aliquid. 27
¶ Quæro ulterius quid si aliquis versum psalmi vel ipsi
psalmum omittit. An debeat a capite incipere. Respondetur quod
non sicut Innocentius et Hostiensis. et Jo. an. d. ca. dolentes. de
cele. mis. ne forte scandalum in choro faciat. a quo preca-
uendum est ut inquit Gregorius. et in ca. nihil. de prescrip.
et hoc quoniam ex leui causa seu negligētia pcederet. Attamen
venialiter peccat et tanquam de veniali penitere debet. dicunt
ipsi doctores. Et potest esse ratio. quod primi motus non sunt in
potestate hominis. ¶ Item quod nil est mobilius quam cor hominis
ut plene dictum est supra in questione. que incipit. quæro
an clericus non deuote horas legens. et Secus si affecta-
ta esset negligētia. quod tunc mortaliter peccaret. ut in d. q.
habetur. et debet ad partem postea officio expleto quod omisi-
sum est recuperare ac eodem modo si magnam partem psal-
morum vel lectionum aut laudes omisisset. Ita soluit Io. an.
¶ Sed huic dicto obstare videtur dictum Jeremie prophete
dicentis. xliij. c. quod est maledictus homo qui facit opus dei
negligenter. Item et illud quod supra dictum est in e. q. quod quis
potest appellari ad dicendum horas. primo et per censuram eccle-
siasticam que non fertur nisi per mortali peccato. c. nemo. xj.
q. ij. et sic videtur esse sub precepto. et ideo necesse est ut obe-
diatur. c. quod precipit. xiiij. q. i. et si. d. cle. i. de cele. misse
ibi in verbo in puritate conscientie animique deuotione. quod
ergo poterit esse deuotio. ubi adest negligētia. et in locum
deuotionis intrat. negligētia videtur esse in peccato mortali
quia non facit clericus id quod precipit lex. et sic est extra
opini. doctorum. ¶ Pro solutione predictorum dico. quod illa
extranea intelligi debent de accurata et desidiosa negligētia.
non autem de leui. que prouenit ex nimia occupatione
officii sui. fatigatione spiritus aut ex nimio somno. quod tunc
venialiter et non mortaliter peccat. ita dicunt ipsi doctores. in d. c.

dolentes & in d. cle. i. q. cle. ppetuo debet menti h're clerici
 & eius sepi' tenorem legere vna cum d. c. dolentes & de-
 creto basilien. posito sub rubrica de diuino cultu. vide ad
 premissa dicta. q. que incipit quero. an clerici non deuote
 r'e. Et ideo q' non peccat mortaliter facit tex. in d. c. dolē-
 tes. ibi dum dicit inq'tum deus dederit. r'e. quasi dicat &
 durum est ponere hoc sub p'cepto. s' relinquit gratia dei.
 q' e'iam non debz inijcere laqueum alicui a graui onere
 aliq' per suam o'stitucōem aggrauare prebitim in his que
 s'm naturam impossibilia existunt. q' primi motus r'e. &
 q' cor hominis r'e. vt in d. q. Et ideo debent intelligi non
 de leui. s' de affectata negligentia. que est ad p'c'm morte
 Item etiam q' tex loquitur de omissione horaz. que est ad
 p'c'm mortale. vt in d. iuribus. Non autem de omissione
 versiculi vel psalmi. Et ideo ad hoc non debent fieri ex-
 tensio. ar. l'c. h. minor. ff. de ver. ob. & c. susceptum de re-
 scrip. & est o'munis opinio.

Quero si clericus dum est in officio non intelligit que
 legit an peccat. Respōdeo s'm innocen. q' non in. d. c. do-
 lentes. Ego in hoc distingo taliter. aut ip'e clericus duz
 horas suas legit sol' cū alijs & duz audire etiā deat alios
 legentes dat op'am ita q' non intelligit. q' mens ex affec-
 tata negligentia & longa vagacōe totalit' vagat a bono
 p'posito. & tunc peccat mortalit'. q' dicit tex. cle. i. sepe alle-
 gate. q' in puritate o'scie animiq' deuotione dz offitiū p'
 solue. aut hoc p'cedit ex leui negligentia. & tunc tanquā
 de veniali penitere debet. c. qlis. xxv. di. & huic o'cordat
 ea que plene dixi supra in q. p'xi. p'cedenti. aut hoc p'ue-
 nit ex ignorantia & imbecillitate intellect' vt quia non ē
 literatus multum. & tunc p'cedat opi. innocē. hoc modo
 declarata. & intellige q' non peccat. dum mō scire studeat
 & habeat cor suum ad deum & deuote legat & psallat s'm
 gratiam sibi a deo datam pro hoc f. dictum augusti in. c.

89
sedulo. xxxviij. di. **I**tem dico et de lapicis. qui dum in-
ter sunt divinis officijs non intelligunt q̄ ibi cantant vel
leguntur. licet audiant ipsos clericos cantantes psallentes
et legentes. Nam ut no. per ipm inno. in d. c. dolentes.
et tangi. etiam p̄ modernos doctores in. d. cle. i. debent ipsi
lapici esse sub silencio et orare deum ut officium qd̄ celebra-
tur sibi et alijs p̄sit. et deuote in ead̄ stare. ar. no. in. c. pri-
mo. de vita et honestate clericor̄ etc.

Quero ulterius ut me clarior faciam p̄ eo qd̄ dixi qd̄ si
non multu; literatus clericus non peccat etc. an p̄pter im-
pitiā seu ignorantiam sit deponend̄? Respon. fm aug.
in libro de catheisandis rudibus recitatum p̄ gratianum
in decreto in. c. sedulo. xxxviij. di. ubi dicit qd̄ scolastici nō
debent stemnere humilitate imbutos xp̄iana quos cog-
nouerunt magis morum vitia q̄ verborum ampli; deu-
tare. Et post pauca infert hec verba in tex. Ita enim non
iridebunt si aliquos antistites et ministros ecclesie forte
aiaduenterit vel cum barbaris et soleocismis deum in-
uocare. vel eadem verba q̄ p̄nuntiant non intelligē p̄-
bare; distinguere. i. non p̄sentatim legere et anxiatim p̄-
ea sequit̄ in textu non q̄a ista minime corrigenda sint q̄i
dicat. p̄mo sunt corrigenda et opandū ut addiscāt. et hoc
illa ratione ut sentit̄ ibi tex. cum glo. quia magis consi-
deranda est sententia et mens quam verba et huic cor-
dat. c. marchion. i. q. i. et. c. ex literis de spon corde cū casto-
menteg; et vigili. fm gratiani sibi a deo datam deb; deo
sui. ut in p̄cedente questione dixi. quia de; non tantū
opus aut vocem. sed affectum considerat. Nam affectus
facit ut vox a deo exaudiatur. et op̄ sit remunerabile ut
in no. in. d. c. sedulo. Et quamuis sit opus bonū et affect;
prauus. nullum inde debetur premium. ar. eorum q̄ no.
in. c. non mediocriter. de ose. di. v. Et est textus. iero. re-
citatus p̄ gratianū in decreto ubi inquit. qd̄ non tm̄ ore

sed corde deo adorandus est. quia melior est quicquid psalmo-
 rum decantatio cum cordis puritate ac seruitate et spiri-
 tuali hilaritate quantoque psalterij modulatio cum anxi-
 erate cordis atque tristitia. quia deus non flectit dulcedine
 verborum. ut homo sic. Et ideo ex premissis videtur. quod
 quamuis clericus sit imperitus aut ignarus non tamen
 est deponendus. ut notat clare glo. ij. in d. c. sedulo. h. tñ
 sedulo ita agendum est. ut studeant scire melius. nec eos
 debet pudere addiscere. **Carbone dicente** Instrue precep-
 tis animū ne discere cesses. Nam sine doctrina vita est quasi
 mortis ymago. Et **Seneca inquit**. nulla etas sera est ad ad-
 discendum. Et alibi quod optima norma viuendi est cupiditas
 addiscendi. Et intellige sane dum dico propter imperi-
 ritiam quis non est deponendus nisi imperitia seu igno-
 rantia esset intolerabilis. quia tunc secus esset. ut in. c. fi-
 nali de etate et qualitate. **Declaro** apertius predicta et ma-
 teriam. hinc quod mihi videtur. Nam aliquando quis non
 est peritus ad unum beneficium. ut puta habens curam
 animarum. et quamuis veniat ab illo deponendus non
 redditur. Et sic iterum tamen deponendus non est talis
 mendum. ut a quocumque beneficio venit deponendus
 Et ideo de tali beneficio quo dignus sit erit sibi provide-
 dum ea ratione ne cogatur in opprobrium cleri mendica-
 re. ut no. in. c. ij. de prebendis. sed ubi omnino est impit-
 literarum et insufficientis ad quodcumque beneficium adhuc di-
 co tale esse providendum illa ratione ne cogatur mendica-
 re. Et debet pro eum qui ordinavit ipsum sustentari in odium
 sui. quia promouit indignum. et ad hereditatem elegit. que
 omnibus literatis et idoneis patens est ita amplissima est
 nisi iste taliter promouit de sua vel etiam paterna heredi-
 tate possit se sustentare ar. eoz q. le. et no. in. c. Eps si aliq.
 et c. cum scdm de prebendis. et tunc veniat de facultatibus
 suis. et addiscere querat. primo compellatur. h. beneficiari

v. ff. q. 2. de iur. et iur.
 mand. ut deponj

debet & postea cantare digne poterit illud ps. Dominus
pars hereditatis mee & calicis mei tu es qui restitues hereditatem
meam mihi. habentur hec verba in d. c. cū fm
apl'm atq; illud etiam dicere Porrio mea est dominus in
terra viuentium. De hoc vide questionem que incipit. q
ro an pro eo rē.

Quero quid si clericus dimittat horas canonicas dicē
pro eo quia non habet breuiarium. an si dixerit alias ho:
ras. videlicet crucis. trinitatis. spiritus sancti. beate vir:
ginis. vel orationem dominicam. vel pater n̄r. vel alias
oratiunculas possit recompensare. & sic excusatus **R**e:
sponderit fm **Rapmundū** q sic. & tunc non peccat mor:
taliter **E**go vero aliter in hac materia puto distinguē:
dum & dicendum aut loquimur de eo qui potest sibi pro:
uidere de libro pro officio dicendo. ut puta qui potens ē
ad emendum breuiarium vel ad faciendum sibi scribi vlt
quia est in loco vbi est ecclesia habens libros p horas di:
cendis & non prouidet & tunc in culpa est & peccat morta:
liter. quia non satisfacit obligationi ad quam astrictus est
nec p satisfaciendo diligentiam adhibet vnde non est li:
beratus. ar. no. in l. quod te. ff. si. cer. peta. Quid aliud
est de tali dicendus nisi quia tanq; desidiosus & morosus
venit damnandus p hoc f. regula mora sua cuiuslibet ē no:
riua de re. iu. li. vi. Nec admittit si velit illam excusacōz
facere. q loco horarum dicit in recompensam alias orati:
ones. q aliud p alio inuito creditore solui non potest p:
bitum vbi facultas soluendi adest. ut scribit paulus iuris
consultus in li. ij. ff. si. cer. pe. postq; enim p obligacōem
contractam in susceptione ordinis vel beneficij obligat
ad ipas horas extat. de qua obligatione dixi sap̄ in que:
stione que incipit quere primo. & ex quo capite dum dat
ista obligatio ibi vide & in. q. alia eam seq̄te. Igitur ipas
horas p soluat. q hoc dat ipa obligatio & forma constituz
tionis ecclesie. & ideo in forma solutio iparum horarum

fieri debet si debet dici liberatus. ar. iusti. qui mo. tol. ob-
 ligatio in principio ubi dicit textus qd solutione eius qd
 deberetur tollit omnis obligatio. et alibi dicit qd dum pro-
 missio tollitur solutione eius qd promissum est ar. no. in
 .c. ad nostram de iureiura. li. i. et in. l. promissor. §. con-
 stituto. ff. de consti. pecu. et in. l. Item si liberatus. §. qui
 paratus est. ff. qui mo. pig. vel ppo. sol. Nam qn clericus
 promovetur ad sacros ordines vel beneficia recipit resultat
 ista obligatio ut has horas legere teneat. et ad hoc vide-
 tur se obligare in orationibus ad omnia que iuris dispositio
 dicitur ratione ordinis vel beneficii suscepti. qa qui vult
 antecedens velle debet et consequens necessarium ad illud
 .c. pte rea de offi. dele. et l. ad legatum. ff. de pecu. et vi-
 de in d. q. i. Aut non potest sibi puidere de libris. reputa-
 qz est in carceribus. vel in via suo breuiario spoliatus nec
 habet unde habere posset recursum p officio suo legedo
 et tunc talis est excusatus dicendo eas orationes et psalmos
 quos scit et potest et hoc modo crederem dispensationem ad-
 mittendam. Sed consulo si potest benefic. d. officium omni-
 sum reperere et consulte opabitur exemplo debitoris. qui
 licet in termino suo creditori non possit satisfacere. nihilome-
 nus non dicitur esse liberatus ppter hoc. ymo ipso pueni-
 ente ad pinguiorem fortunam et ad facultatem soluendi
 tunc soluere tenetur creditori quem ppter egestatem et im-
 possibilitatem sui debitoris oportuit habere patientiam
 ar. no. in. c. odardus. de solu. et ibi glo. et in. l. is. qui. ff.
 de celli. bono iuncta. d. a. c. e. ti. Nam deus est creditor cui
 debitum deberetur. et hoc in. c. nostro dicitur ibi pensu sui
 cutis. ac. nisi esset tanta multitudo. ut inquit hosti. qd ipe
 redicere non posset. tñ debet sibi imponi penitentia. qd im-
 possibile foret ipm posse redicere. ar. ff. de re. iuris impossi-
 bilium. et de pac. c. si. et hoc opus. ut dicit inno. etiam pla-
 cuit multis. §. dicit ipe qd si non redicunt non dumodo
 de peccato omissionis sibi imponatur pnia. ut sic puniat

omni o qz carum id ius in dicitur tunc qd ipe dicitur

In quo deliquit. Credo q̄ bene faciet & consulat confessorē
peritum. q̄ bonarum mentium est ibi timere culpam ubi
culpa non est. c. ij. de obhva. ieiū. Et si necessitas v̄puta
infirmittatis allegat̄ videat bene qualis fuit illa n̄citas
omittendi horas confessor. q̄ ip̄e deus non debet esse dete
rioris conditionis quam homo creditor. cui ip̄e homo tā
quam eius creatura h̄uere tenetur. & debitum suum sup̄
iudicia iustificationis sue psoluere. vt dicit̄ textus noster
in fine sui. ¶ **I**sta dixi p̄pter nonnullos qui non verentur
prelaturas & beneficia retinere. & p̄pter quemcūq; casum
etiam leuem omittunt officium. ad quod obligant̄ tacōe
beneficij. vt in .d. c. h. de rescrip. li. vi. aut modicam infir
mitatem continuam aut interpollatam. & extra hos. f. l.
v. ff. de re. iud. quia talis non excusatur ab officio. vt in
quit ho. non aduertentes q̄ hoc sit de precepto & ex he
reditate xp̄i viuant. vt in .c. cū h̄m apl̄m de p̄ben. & hono
rem & oimodam reuēntiā ab hoibz allequat̄ p̄t̄ & digni
tate. vt no. in .c. de multa & p̄ totū de p̄ben. adig. Et idō
p̄ tot & tantis bonis non d̄ret clericū horas etiam ex q̄li
cūq; n̄citate tedē repetē. q̄ p̄pera esset q̄ sic in carceribz
non p̄dēt fruāz b̄nificij suoz. & si illos p̄didisset sibi cō
petit ad. ad recupandū. q̄ p̄uilegiū spoliati latissimum
est vt in toto ti. de cā p̄t̄ & p̄t̄ & in toto ti. de rest. spo. in
dec. & in vi. mō sicut post fruāz recupare & eos perē. q̄re
non ita dz officij omissū etiā in casu n̄cittatis vt sup̄ psol
uere. Nā p̄t̄q; sentit omodū. s̄riat etiā onz Et p̄ hoc faci
unt ea que notant̄ in reg. que sentit onus. c. de reg. iu.
li. vi. Et vide q̄ dixi sup̄ in .q. q̄ incipit. q̄to cōsēget ubi
plene. ¶ **S**unt nonnulli q̄ letant̄ sibi potē emere libros
legales vel iuris canonici aut equos vestes & splendidos
alios ornatus q̄ vnū breuiariū. p̄mo & si illō h̄nt dedig
nant ad manus recipe. vel qd̄ veriū est q̄nq; v̄cundant̄
si videant̄ cum ip̄o p̄ scāiam vel viam aut in domo & pul
criora sunt ornāta aut lectisternia. selle equorū eomm.
& coopture. q̄ cooptura librorū aut breuiarij pro officio

diuino qđ qñtum sit abominabile. vide qđ dicit stephanz.
 papa in .c. vestimenta ecclesie de con. di. i. et in d. cle. v. §.
 in multis. Sunt etiam aliqui dicentes qđ ex quo nāitas
 non subest legi et lex non sit imposta infirmis. Ideo vi-
 detur qđ clericus non teneatur reperere officium omissuz
 p ea que habent in .v. c. ij. de obser. icu. nec fructus etiaz
 restituere vt quidā dicunt. Sed calō. dicit qđ videt veriz
 sibi quod teneat. qđ intellige sane ppter supius dicta. ni-
 si infirmitas esset ita grauis qđ eo tpe quo diceret officiu
 deberet imminere piculum et subesse tunc bene succederet
 illa doctrina. qđ lex non sit infirmis posita cā. de hac dicit
 tangi per Raymundū in summa de apposta. in fi. ¶ S;
 cogita vtrum excusatio sit acceptabilis deo et in foro aie
 Nam multa possem sup hoc adducere. sed nolo esse plix?
 et sic p predicta videt quantum in me est expedita qstio.

¶ Quero an obligatus ad has horas canonicas teneat
etiam horas et officium beate virginis dicere et vigilias
mortuorum. Respondet qđ non. et hoc pbatur ex tex. n.
 in q nulla sit mentio de officio virginis. vel vigilias mor-
 tuoz. ergo ad eas non teneat. qđ cāz omissz p omissio hñd?
 est. c. suscep. de rescri. li. vi. et l. omodissime. ff. de libe. et
 postu. et si aliq hñt in deuocōe has horas vel vigilias dicē
 hoc bñ possunt. s; eoz deuotio nō dz alios aggrauare. s; m
 gul. pau. et inno. in .d. cle. v. Fatent tñ qđ qs non teneat
 ad eas iure scripto. nihilomin? pñt tenē de osuerudie vel
 statuto aut alia institucōe regule s; m qđ monachi et reli-
 giosi hñt ex suis institucōibz. Vñ si huiusmodi ipz ecclesie
 osueuerit omunit horas istas virginis marie et vigilias
 mortuoz dicē. tunc ad eas tenent. qđ bñficiari sunt in illa
 cāia ar. a fili. c. ex pre de cenli. Et rō est qđ qliber dz se ofor-
 maē in moribz consortioz officiantiu nec dz se ab eis retra-
 here. qđ scribit qđ turpis est ps qđ suo toto non ouenit. vt
 in .c. que s; mores. vtj. di. et de spō. duo. c. fi. et alibi legi-
 tur. qđ qcunq; se non oformat moribus aliorum. talis est.

omnes s; scripturas

superstitiosus et inpatet. ut dicit aug. in li. de doctrina xpi
ana. et in .c. .xlj. di. Idem ratione obligationis con-
tracte in receptione beneficii. de qua materia dixi supra in
.q. que incipit quero quid si clericus

29

Quero adhuc per maiori declaracione premissorum an omit-
tens officium beate virginis. vel vigiliis mortuorum dicere
peccet et puniri possit. Respondetur quod sic secundum Guil. et sequaces
eius in d. cle. et ita eque puniuntur sicut omittens alias horas
canonicas et non in .c. .i. xi. d. per glo. quod transgressor consue-
tudinum. sicut transgressor legis vel canonis venit puniendus
xi. d. in his. et .c. cum consuetudinis de consue. Dicit tamen Guil.
vel forte de officiantibus et residentibus in ipsa ecclesia. sed
in illis qui iuxta de causa. ut puta studiorum vel alia absen-
tes sunt. et idem Steph. **E**go vero puto aliter dicendum
et distinguendum in hoc articulo sic auctoritate beate virginis
vel vigiliis mortuorum dicuntur ordinarie ex statuto vel ex con-
suetudine que in hoc summe est laudanda. quod per eas augetur
cultus diuinus. et tunc dico quod etiam absentes tenentur ad
eas ex quo de iure et per obligationem contractam per eos. ut
supradixi in xxi. precedenti. quod se obligarunt quod videtur accep-
tabile beneficium cum suo onere. ar. c. signi. de preben. et
ideo secundum naturam eius et consuetudinem eorum sunt debet
et pro hoc optime. f. quod le. et non in .c. de his. et .c. h. xij.
di. Nam talis mos per lege seruandus est dicit textus in .c. i.
his. vi. di. et vide supra in questione que incipit. quod pro
superius dicta quod si in duabus ecclesiis et Si vero extra ordinarie
dicuntur in ecclesia propter aliquam causam emergentem. ut puta ad
petitionem alicuius persone. que forte distributiones aliquas dari
ex hoc voluit. et tunc qui est absens non tenetur ad eas nisi
quicquid ex his distributionibus percipiet. quia nullum onus
sentit. adeo nullum modum percipere debet regula iur. est
de re. iur. li. vi. et ar. non in .c. vni. de cle. non re. li. vi. cum
materia sua hanc distinctionem reperio tactam quibus non ita
clare per Jaba. recitantes thom. in quolibeto suo de suffragiis

mortuorū. & etiam p̄fati doc. vident̄ idem sentire sed sub
nube. & qđ dixi de illis horis. idem dicas de illis denorio
ribus que h̄nt dici ex statuto vel cōsuetudine ec̄cie vel ex
instituzione alicuius religionis.

¶ Quero in q̄ loco sint dicende hore canonice. R̄ndeo
qđ in ec̄cia in q̄ est b̄nficiat̄ ar. c. vni. p. q. iij. alle. ego me
liorem tex. c. dolen. de ce. mi. c. h. xij. di. 62. c. qđ in re d̄
pe. & re. 62. f. c. alma. mat̄ d̄ sen. ex. li. vi. v̄ tpe interditi
dēt s̄uenire clerici in ec̄cia p̄ honis dicendis. vide etiam
bonum tex. in d. cle. i. de cele. mis. ibi tarde ad chorū ve
niendo seu ec̄ciam ipam c̄c. ergo ibi est cas̄. qđ in ecclesia
hore sunt dicende. vt p̄bat̄ etiam ex iuribus preallegatis
& f. p̄ hoc decretum basil. de cultu diuino. S̄iter etiam
dicit̄ de clericis q̄ sunt absentes ab ec̄cis in quibus sunt
intitulati. qđ pot̄t̄ orare debent in ecclesijs q̄ alibi. Si i
modo dico de laicis qđ ad h̄ ec̄cie sunt innēre & deputate
vt in iuribus p̄al. & de ole. di. i. q̄si p̄ totū. & in. c. de cet.
de immu. eccle. li. vi. & ar. c. i. de purga. post p̄ri. & no.
in di. cle. i. possunt t̄n clerici ex causa rationabili. puta p̄
administratione rerum ecclesie vel alia causa absētes ab
ecclesia extra ecclesiam suam officium p̄soluere sine equi
tando vel stando sen in via. vt no. in d. cle. a. Et rano. qđ
sicut ministerium p̄ absentes p̄dest in ecclesia residūtibz
ita & ministerium eoz qui in ec̄cia sunt officiantes p̄dest
eis q̄ sunt extra ec̄ciam p̄ vtilitate ec̄cie. Tales enim re
sidentes reputant̄. c. ex p̄te de clericis non re. 62. c. cum nō
deceat de elec. cum materia sua li. vi. Sed videat qui ta
liter absens est. vt negotia sollicit̄ & fideliter sollicitet &
exerceat. & q̄citiq̄ potest ad ecclesiam reuertat̄. c.

¶ Quero cum q̄s est in choro alijs ibidem horas legen
tibz vel cantantibz an liceat sibi ad p̄rem q̄ de p̄ se horas
suas vel alias oraciunc̄las dicē. R̄spō. qđ non nisi subie
iusta cā. qđ obligat̄ est cum alijs officiare. vt no. in. c. n̄c.

ibi dum dicit aut a scolaribus publice spleant. non dicit
compleat in numero singulari. s; in pl; loquitur. & sic
in omni & in sil; dici debent & completi ubi sunt colle-
gialiter congregati in choro aut in ecclia ubi clerici convenire
debent p; officio celebrando. & in questione p;ma p;cedenti
& supra in multis locis dictum est. & vide que dicta sunt
in questione q;incipit. Quero an obligat; ad has horas
canonicas. & vide decretu; basilien. de cultu diuino. &c.
vnde si vocem ab alijs subtrahat peccat. q; agit contra ius
disposicio; & p;ncipis mandatu; seu ecclie. vt in. c. nro
& f. c. Si aut; vobis. xi. q. iij. & c. ij. de ma. & obe. Dicit
beat; ieroni. ingratum est spiritui sancto quicquid obtulerit
neglecto eo ad quod teneris. Et ideo vt psoluat debitum
debet vna cu; alijs publice psallere & cantare. & non ad
p;tem orationunculas dicere. quia & si bonu; sit orare. intel-
lige hoc v; suuo tempore. nam omne bonu; preferendu;
est singulari bono. & preferretur quando in omni bono
versat; & continetur eius priuata utilitas. vt legit; & no.
in. c. bone. de postu. prela. loco primo. Vnde si cum alijs
legat satisfacit etiam pro debito suo ad quod teneris. vt
in textu nostro. ¶ Item qui satisfacit ordinationib; ecclie
& consuetudinib; cum in ecclis collegiatis collegialiter
officia dici debeant. ar. c. dolentes. de celebra. missa. & d.
clemen. primo. Et dictum fuit aliud supra in questione q;
incipit. q;ro que hora dicat; competens. & in alia q;stione
q; incipit q;ro in quo loco. &c. In alijs vero dicit vt in di.
.q. q;ro que hora. &c. Obedit etiam regl;is sanctor; pat; &
maioru; suoz seq; debet vestigia. & eoz cum quib; vinit. c.
recolentes. de sta. mo. Et est q; bonu; sit orare vt dixi. At;
tamen hoc tempore officij du; ab alijs celebrant; abstinend;
um est. q; & q;ng; a bono abstinem;. vt mandatis sc;tor;
pat; ipoz obediat. c. qd; ergo. xi. q. iij. & maxime. q; sub;
trahendo vocem suam alias scandalizat & perturbat. qd; oino;

precauendū est. c. nihil cū scandalo de prescrip.
 ¶ Quero qñ presbiter missam celebrat. an audientibus
 missaz liceat suas orationes legere. Respō. r. dic. q. qñdō
 missa celebrat. & presbiter alta voce legit. r. p̄brim orōes
 eplam & euangeliū quilibet deuote audire debet. & sub
 silentio. & p̄brim loquor de intelligentibus r. literatis
 vicis. Vnde dum legit euangelium. debes considerā q
 xp̄s est qui loquit. r. non homo. Qd̄ probat̄ in principio
 & ex tenore euangeliōz in quib⁹ gesta xp̄i orineri dicunt̄
 In illo tempe dixit ih̄s discipulis suis vel pabolam hāc
 t̄. Modo si vn̄ princeps terren̄ vel magnus dñs loq̄re
 tur iam p̄sto prestares audientiam cum reuētia maxia.
 nec imisceres aliqua verba tua nec vltari. p̄mo dum loq̄
 retur ip̄e nescis si auderes allegare. aug. vel ambro. sed
 credo ve prudens expectares patienter finem verbōz suo
 rum. & postea diceres facta tua/quanto magis audire de
 bes creatorem tuum vel apl̄m loquentem in epistola sua
 tanq̄ nuntium ih̄u xp̄i. & simili modo qñ dicuntur orati
 ones. quia omnino debes obmutescere & dimittere orati
 unculas tuas quas non debes credere meliores vel effica
 ciores illis quas ecclesia tota r. vniuersalis dicendas esse
 decreuit. Et id̄eo quando nomen ip̄ius ih̄u xp̄i audis &
 eius gesta nominari flectere debes genua nedum corpis
 sed & cordis. vt habetur per iohan. an. in proph. mio sexti
 li. & in. c. decet. de immu. ecclie li. vi. vbi recitat̄ illud q. in
 noīe ih̄u omne genu flectit̄ celestiu. terrestriu r. infernoz
 Nota q̄ grande & salutare est nomen ih̄us. per qd̄ salui
 facti sum⁹. vt no. in. c. vnico de sacra vnc. r. in d. c. decet̄
 Cogita si bene dico. nam & siq̄s non habz vocem sonora
 nihilomin⁹ eam subtrahere non debet. qm̄ ex diuersitate
 vocum resultat melodia tota & dulcis representā cant⁹.
 sicut videm⁹ in organis. in q̄bus sunt fistule pue. grosse
 & grossores sonū emittentes r. totam melodiā ornantes
 r. p̄ntantes. sic etenim diuile voces tubales ichoant̄ fminat̄.

representant et ornant melodiam et cantum. Et ideo quis
vocem sonoram non habeat quis tamen eam non subtra
hit. quia debet sibi gratiam sibi a deo datam creatori suo
fructu et fructum labiorum suorum cum puritate conscien
tie animique deuotione porrigere. ut in cle. i. de cele. misse
et quia cantus est in ecclesia de necessitate. ut probatur per
psalmistam sic dicentem. Psallite domino in cythara. in
cythara et voce psalmi. in tubis ductilibus et voce cornee
tic. Ecce quod psalmista iubet deum voce laudare. dum dicit.
psallite et in voce tic. quod quidem verbum psallite est im
paratiui modi. Et ideo succedit regula illa quod precipitur
impat. et quod impat. necesse est fieri. c. quod precipit.
xiiij. q. i. Nec excusat. si dicat nescio cantum quia dicitur addi
cere ipsum sicut et officium. alioquin in culpa est dum accep
tante beneficium. et ignorat que sunt necessaria ad ea propter
que dat beneficium. quare immiscet se in arte quam igno
rat. ergo non venit excusandus. sicut dicimus de medico
et de iudice qui pro impitiam male medetur et iudicat. Na
talis venit puniendus et actione in factum tenet in quantum
religioni iudicantis videbitur equum. ff. de va. et extra ordi
cog. l. si in dex. i. de obli. que ex quasi de. nal. in principio
impitiam namque culpe comparatur. i. q. i. non est puranda in
fi. xxx. di. c. ultimo. cum no. in. c. ad aures de etate et qua
litate. Et si videbat se non idoneum non debuit pati. ut
promoueretur. Nam promouendus ad beneficium debet
in rebus presertim esse sufficiens et examinari. videlicet
si bene legat. si bene canat. tertio si bene construat. pro
no. in cle. unica de concessis prebendis. Et esto quod exami
nator in promotione ad beneficium male fecerit. At tamen
culpa et delictum examinatoris non excusat taliter promo
tum. debuit tamen tempore promotionis fateri ignorantiam suam
ar. no. in. c. quis de etate et quali. et. c. iudeorum et. c. tam te
sti. cum filiabus dicitur quisque prius esse discipulus antequam magister

.c. cum in mōem de elec. & xvi. q. i. sic viue & ideo talis n̄
 est beneficio sufferendus. si non valet aut nescit vel non
 vult studere. vt sciat onera bñficij & officij p̄p̄i qđ dat
 bñficiū supportare & fructū percipit & facit p̄ hoc. l. vnica
 .S. p̄ scđo. & de cada. tollen. & regula q̄ sentit de re. iu. l.
 vi. & p̄ hoc vide questionem supra positam incipientem
 q̄ro vltimū sic me clariorē faciam n̄c. Et ideo ex p̄missis
 liquet hunc nullatenus excusandum. cū p̄fecte officij non
 impleat. q̄ cantus est de n̄citate clerico. vt inquit aug. & i.
 .c. que ip̄is. xxxviij. di. in x. antiphonarij. & ergo videat
 bñ quō fructus beneficij percipit non satisfaciendo in his.
 q̄ ad seruitium bñficij requiruntur. q̄ dubito an bona cō
 scientia possit eos percipere. & an teneatur ad restitutionem
 sup̄ hoc nolo me extendere. Et considera turpem quid si
 mercenarius non suat p̄fecte dño an p̄mereat salarium
 & eodem modo de milite qui sine armis accedit ad bellū
 vel alias minus p̄fecte militat. an debeat habere stipen
 dium cogita in conscientia tua & quere pitum & fessorem
 & accusa negligentiam & culpam tuam p̄ter & ignorant
 t̄ā n̄c. Fateor bene q̄ si iste oīno sit impotens. vt q̄ infir
 mus & non p̄t vocey emittere. & si emittit est in maximū
 detrimentum corp̄is seu scandalū alioy. certe credo tales vi
 ros excusatos. sicut infirmi excusantur comedēdo carnes
 t̄pe ieiunij n̄c q̄ tunc necessitas non subest legi. c. ij. de ob
 ser. ieiū. & in. c. quod non est licitū in lege de re. iu. in anti
 quis. Et aduerte q̄n cantas. q̄ cantus sit cum cordis de
 uotione. vt vult. c. non mediocriter de con. di. v. & psal.
 inquit. psallite deo in iubilatione. Etiam voce sua clericus
 studeat ne dum populo placere. sed deo magis. Et ideo
 ieronimus in epl̄a ad ephē. contrā tales studentes magis
 placere p̄plo q̄ deo scribit eos reprehendendo. & recitatur
 in. c. ij. xxiij. di. & ibi glo. Et ille rex. facit extra illos qui in
 diuino officio volūt cantare cantilenas & eas in organo
 pullare. talia non debent ammiscē in diuino officio. h̄ ea

que sunt p̄ forma tradita ab ecclia & in iuribz p̄ allegatis
·c. in sancta romana ecclesia xcy. distinc. Nec coree aut alie
insolentie in ecclesijs aut cimiterijs fieri dñt. hoc expresse
p̄hibet fieri p̄ d. de. i. & per. c. cum decorem de vita & ho.
cle. & p̄ decretum basili. de cultu diuino & de p̄sentacōibz
non fiendis c̄. & sic ex p̄missis liquet responsū questiois.
¶ Quero an sufficiat clerico ip̄as horas mente sine ver-
bali expressione legē. R̄ndetur p̄ma facie videri q̄ sic. q̄
soli deo potrigunt q̄ cordis deuocōez respicit. ergo frusē
verbū adiungit. ar. c. sedulo. xxxviij. di. et in. c. i. xcy. d.
vbi dicit q̄ non voce. s̄ corde psallendū est deo. et legen-
do horas debemz ad deū toto corde vigilare. c. q̄. de o.
di. i. **In**ōrium videt̄ facere. c. non mediocriter de o. di. v.
vbi habet q̄ tam voce q̄ corde deus laudandz est. et pro.
hoc facit d̄c̄m p̄s. psal. c. lxxij. voce mea ad dñm clamaui.
c̄. **¶** Non obstant illa iura supra allegata. q̄ et si dicant q̄
corde deo psallendum sit. non tñ excludit̄ quin deus voce
laudare debemus. vt. no. p̄ glo. d. in di. c. i. xcy. & in di. c.
sedulo & dicto. c. non mediocriter. q̄ deus non tñ respicit
vocem. s̄ & cor orantis & vtrq̄ insimul bonum est. p̄mo
debet esse expressio vt in cle. i. de cle. mis. in verbo fructū
labioz. **¶** Item vt refert zabarellz. tho. in sc̄da sc̄de. q. v. &
omnia oratio que fit per ministros ecclesie. debet fieri in
persona ip̄ius ppli. pro hoc adduco dictum sacre scripture
hic. s̄. minister ecclesie. ē qui orat pro ppl'o & vniūsa sc̄ta
ciuitate ierlm. & huic est q̄ oratio debet esse vocalis & so-
nora & publica. vt sit ppl'o no. **¶** Et ideo textus noster dicit
vel a scolariibus publice opleant̄ c̄. q̄d verbum publice
no. q̄ fit vt clericus publica p̄sona dicat. ar. c. quanq̄ de
vlu. & ideo eius oratio publica dicitur singularis & p̄ua-
ta oratio quam quis pro se & alijs facit non est de necessi-
tate q̄ sit vocalis. vel q̄ fiat expressione verbali. **¶** Ita no-
tante d̄c̄ glo. magna q̄ ad longū tractat de orone in cle.
¶ Si dñm d̄reli. & ve sanc. v̄ dicit. q̄ vox triplici ratione.

ad hunc orationi primo ad excitandū interiorē deuocōem qua
mens eleuat in deū qm̄ v̄bis et signis nos ipsos excitam̄
ad sc̄m desideriu agendū. ut dicit aug. ad pbam. **S**c̄do
ad reddicōem debiti. ut si huius deo huius debeat rōli cor
de et ope de osec. di. v. nunq̄. **T**ercio ex q̄dam redundan
dantia ab aīa in corpus ex vehementi affectione. **V**n̄ da
uid ps. xv. **L**etatu est cor meum. et exultauit lingua mea
Ex quo patet q̄ non sufficit mente horas canonicas dicē
sine exp̄ssione verbalī. et hec oclusio p̄bat p̄ ea q̄ legunt̄
et no. in. c. dolen. de cele. mi. p. inno. ho. et io. an. et a pte
etiā in d. cle. ubi in v̄bo fructū labioꝝ suoꝝ ut sup̄ dixi.
vñ non in gutte aut in dentes deglutiēdo verba v̄l sin
copando dicant̄ iste hore. ita q̄ etiā si sol̄ dicat officium
agat ita ut seip̄m exaudiat. et nō faciat sic limea q̄ mouet
labia tm̄ et tñ non audit et hoc intellige si h̄ret alios orā
res impedire. et tunc pot̄ h̄re d̄z ne scandalum faciat ut
d̄c̄m ē de hoc in q̄stione q̄ incipit quero cū q̄s est i choro
r̄c̄ **I**ntellige sane oclusionē de eo q̄ p̄t verba exp̄mere sec̄
si esset infirm̄ ita q̄ non posset ip̄a verba exprime. tunc
excusand̄ veniret. q̄ lex d̄z esse de possibili. c. erit aut̄ lex
iij. di. et infirmis non est lex posita. ar. c. ij. de obb. ieiū.
et c. q̄d non est licitū de re. iij. **I**dez intellige de ouerhis et
lapicis et templarijs q̄b̄ datū est ut interfint diuinis offi
cijs et audiant q̄ legunt̄ et cantant̄ p̄ut no. in. d. cle. p.
guil. et alios doctores. q̄ ip̄i non debent cū clericis psal
tere. ar. c. i. de vi. et ho. cle. et vide in q̄stione que incipit
quero deinde. quib̄ liceat r̄c̄. vbi plene dictum est
Quero quia supra dixi q̄ publice debent hore legi r̄c̄.
an intelligatur hoc indistincte de omnibus. **R**espō. et in
fra. q̄ scolares et qui curam aīay et ppl̄m habent debent
publice horas psolue. **S**ed sec̄ est de monachis q̄ ppl̄m nō
h̄nt. q̄ tunc talium officia non deñt publice fieri. sed vbi
alias haberent ppl̄m. tunc debent publica esse et publice
cātare ut no. p. glo. sup̄. et cetera offi. in. c. de his r̄c̄. di.

et c. in d. i. xvj. q. i. Et sic mo hēs materiā declaratā et q̄ te-
neant publice horas legē. et q̄ nō et in q̄b2 q̄ ad offitium
parificant monachi curatis

Quero de iñ de monacho ad ecclīaz seclāre in q̄ sit offi-
tiū curie ro. vel aliud offitiū s̄m cōsuetudīez ecclīe p̄moro
an teneat ad illud offitiū dicendū vel mona. **R**espō. breuic
q̄ d3 se cōformare cū ill' cū quib2 cōsuet. ar. c. recol. d. statu
mo. et c. i. xij. di. cū s̄lib2 et meli2 in. c. f. xij. di. et c. de mō
xvj. q. i. p. doc. f. cle. ij. d. cele. mis. et ibi bō glo. in x. licite
et no. in. c. cli. offi. in fi. de vi. et ho. cle. et c. vni. xvij. q.
i. p. ar. d. q̄ in vno et in eo dō collegio nō deñt fieri diuersa
offitia. s̄ cōuari natam et institucōem bñficij ouenit qm̄
scandalū foret a q̄ precauendū est. c. de2 q̄ de vi. et ho. cle. et
c. in de p̄scrip. et ne videant in boue et azino arae. c. in ac-
tione xvj. q. vij. et de hoc no. ultra glo. palle. in d. cle. ij.
p. guil. gen. et inno. et gof. in summa de statu mo. s. sed
nūq̄ et host. in sūma d. sta. m. q. s. ij. x. s̄ nūq̄ absoluit
Quero vltre2 p̄ p̄missa s̄m q̄ ritū et q̄ psalmos p̄
q̄lib2 hora deat cleric2 dicē **R**espō. p̄mo videri q̄ hore sūt
dicende s̄m formaz et ritū ecclīe rōne p̄ ea q̄ le. et no. in. c.
i. et ij. xij. d. v. calixt2 pa. scribens oib2 epi. dic̄ in hec v̄ba
nō decz m̄bra a capite discedē s̄ iux̄ scripte testimoniū oīa
m̄bra caput seq̄t. nllī v̄o dubiū est q̄ aplica ecclīa est m̄
oīm ecclīaz a c̄l regl' is nos nll' atenz oueit deuiare. **E**t sic
ex p̄missis appz qd̄ cēsendū sit et h' id̄ affirmat gre. in. c. se.
et c. basilicas de d. di. i. **I**n v̄riū videri facē. c. insti. de ose.
di. ij. et xij. di. de his et c. illa. **S**olutio dicas s̄m guil. et
gen. in d. cle. i. q̄ q̄lib2 d3 ecclīe sue cōsue. suare et intm̄ et
tot psalmos dicē p̄ horis canonicis. q̄tū ecclīa sua in qua
est bñficiat2 statuit et dicit xij. d. nouit et c. se in fi. et si se-
cus facēt tanq̄ tñsgressor cōsuetudinis aut institucōis ec-
clesie poterit puniri et perinde ac si esset tñsgressor legis
xi. d. in his. **I**n ecclesijs vero monachorum et aliorum
religiosoz suari d3 illud. qd̄ dicit eoz regula et institutio

aut consuetudo. c. de his. xij. di. **N**ec ob. s. p. mofacta q. licet
 mos ecclie romane in sacramtis deat huari non tn sic est i
 istis hois canonicis et offitijs dms. vt inqt ho. in h. c.
 n. et de s. di. v. c. in die n legit et no in. c. ij. de tēpo. ordi.
 vl alit dic hm glo. in d. c. ij. q. illa q. ecclia romā mādat n
 docet huare. ad illa tenet q. s. p. sec. v. non mandat vl doceat
 seruati q. facit ipa ar. no. in. c. causis de sen. n. re. iudi. et
 ex premissis inferē questio sequens.

Quero ex pdictis qd de illo q. est ex d. potest vl bñficiū
 suū vl in bñficio h. non fac offitiū hm more bñficiū sui vl
 d. potest. h. aliud offitiū. vt puta offitiū rōne curie an talis
 veniet excusand. **R**espō. hm steph. in d. cle. n. et iaba i h.
 c. nro q. nō ar. cle. ij. de ce. mil. salua tn intencōe d. cle.
 ij. disponētis q. clerici qcunq. etiā religiosi q. sint faillares
 et doctici cardinaliū et epōz se pnt in dms offitijs cum
 ipis ofortē. et intelligo de legētibz ipas horas cū pdictis
 dms platis q. possz eē q. faillares et doctici eēt n. tn ho
 ras cū eis n. dicerēt put defacto vidēz n. de his nō est du
 biū q. tenēt ad offitiū suū qm cessat cā et mens n. rō dicit
 cle. ij. vñ in eis nō vendicat locū ar. l. adigē. S. q. mis. ff.
 de iure pa. cū suis decō. et v. alias eēt in bñficijs diuersis.
 seu ecclis bñficiat in qbz diūsa offitia tunc faciat. hm qd
 dēt m. est sup in qstione q. incipit. **Q**uero ppter superius
 dicta. quid si in duabus ecclis vbi plane dixi

Quero quō deat se hre cleric. n. pparare q. est accessur.
 ad offitiū seu ad legend. horas canoicas. **R**ndet vt infra
 viz. q. cū audit signū vel sonū campanē a tubā q. pulsari
 consuevit p. offitio celebrando ac statū dz surgē et dicē aut
 cogitare qd illō signū tale sit vox seu tuba sumi et eterni
 regis pconis iuitatis ipz ad laudes et eiz debitū psoluē
 ac excitatis ad op. vice ad qd puigili cura n. sollicitudine
 aīz deuocōe accedē dz vl q. ad finē laborat. vt valeat p.
 mercede sua denarium diurnū recipē. **A**udi qd hētur in
 illo pmno pmo diez omium n. et lege ipm vl q. ad finē

q̄ instruereis quō te h̄re d̄as leḡ: etiā fili mō illū p̄m̄nū
q̄ incipit eterne rex oditor etiā vsq; ad finē. nā repies ibi
v̄ba salutaria. et alibi etiam scriptuz est an̄ ōoem p̄para
aīaz tuā ne sis. q̄ q̄ tēptat deū hoc fieri docz decretū bali.
de dino cultu et cū reuētia et h̄itu agruo et decenti non
cū cambz a aumbz venaticis et alijs insolentis de qbz in
d. cle. r. de cele. mul. et in cle. r. de vi. et ho. cle. et in .c. p̄mo
no. eo. ti. li. vj. et i. d. .c. do. et in .c. cle. officina e. ti. i. antiq̄
et in d. de cō. asilij bali. **In**grediat cōiaz seu choz ut for
tis pugil ad lethā p̄ p̄lo oratur? adūsz d̄p̄abolū exēplo
mopsi q̄ dū orabat p̄l? vincebat. dū v̄o sp̄s ei? ab ōone
relaxabat. tūc p̄l? ipse vincebat. **Et** p̄missio siḡcl' o crucis
q̄ salui facti sum? ut no. in cle. vni. de reli. et ve. sanc. et i.
.c. decz de imu. et ōoē d̄nica. s. pat n̄r ut moris est suū
inchoare d̄z offitiū et finire cū vigili cura semp ut in .c.
.x. di. no. **I**deo dixi q̄ p̄parare d̄z se cū. q̄ ut legit in d.
salubrimo de cō. bali. scilij. **S**i q̄ est allocut? magnum
d̄m v̄l p̄ncipē se p̄ pri? disponit et cogitat. quō cū eo sit
locut?. **I**ta et a fortiori se disponē d̄z q̄cunq; q̄ cū creatori
suo est locut? et exaudiri ab eo desiderat et dicē possit illō
p̄s. **E**xpectans expectaui d̄m et intendit m̄. **D**ixi etiaz
q̄ vsq; ad finē cū. q̄ vni? cuiusq; rei finis d̄siderandus est
dicente p̄p̄ha. non q̄ incepit. s̄ q̄ vsq; ad finem p̄seuerant
hic salu? erit. ut sic opere n̄ro ōsumato et debito n̄ro. vij.
horaz canoicaz p̄soluto ei? creatori n̄ro sup iudicia iusti
ficacōis sue. ut dic̄ tex. n̄r in fine sui debitas gr̄as referre
in meōriaz redempcōis n̄re et ad passionis valeam? dicen
tes in fine. **B**ndicam? d̄no deo gr̄as ut impleat in nob̄ illō
p̄s. **B**ndicā d̄m in oī tpe sp̄ laus ei? in ore meo. et mere
am̄ illā suauissimā vocez audire et b̄ndicā cū multiplicato
fructu et honore ab eo p̄cipe. de q̄ in sac̄ scripta scribit. eu
ge sue bone et fidel. q̄ in pauca fuisti fidel. sup multa re
stitua in̄. in gaudiū d̄m tui ad q̄ quid gaudiū ille nos
p̄ducit q̄ est t̄m̄ et v̄n? sp̄ b̄ndicā? in secl' o p̄ secl'a amen.

finle 18

Imped. orab.

1211